

מקורות צורת הדף

Massé

Voyages dans le « Désert des Nations »

Source : Likouté Si'hot volume 18, première Si'ha sur Massé

אונקלוס

א אליו מטלני בני ישראל די נפקו מארעא דמצרים לחיליהון בידא דמשה ונאהרן: ב וכתב משה ית מפקניהון למטלניהון על מימרא דיי ואליו מטלניהון למפקניהון: ג ונטלו מרעמסס בירחא קדמאה בחמשת עשרא יומא לירחא קדמאה מבתר פסחא נפקו בני ישראל בריש גלי לעיני כל מצראי: ד ומצראי מקברין ית די קטל יי בהון כל בכרא ובטעותהון עבד יי דינין: ה ונטלו בני ישראל מרעמסס ושרו בסכת: ו ונטלו מסכת ושרו

תרפז במדבר לג מסעי

לג א אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאתם ביד משה ואהרן:

ב ויכתב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי יהוה ואלה מסעיהם למוצאיהם:

ג ויסעו מרעמסס בחדש הראשון בחמשה עשר יום לחדש הראשון ממחרת הפסח

יצאו בני ישראל ביד רמה לעיני כל מצרים:

ד ומצרים מקברים את אשר הבה יהוה בהם כל בכור ובאלהיהם עשה יהוה שפטים: ה ויסעו בני ישראל מרעמסס ויחנו בסכת: ו ויסעו מסכת

ויחנו באתם אשר בקצה המדבר: ז ויסעו

מאתם וישב על פי החירות אשר על פני

בעל צפון ויחנו לפני מגדל: ח ויסעו מפני

רש"י

שהיא צמדצר פארן. ועוד הוצא משם שמונה מסעות שהיו לאחר מיתת אהרן, מהר ההר עד ערבות מואב בשנת הארבעים, נמצא שכל שמונה ושלשים שנה לא נסעו אלא עשרים מסעות. זה מיסודו של רבי משה הדרשן. ורבי תנחומא (סימן ג) דרש בו דרשה אחרת, משל למלך שהיה בנו חולה והולכו למקום רחוק לרפואתו, כיון שהיו חוזרין התחיל אצלו מונה כל המסעות, אמר לו כאן ישנו כאן הוקרנוי כאן חשמת את ראשך וכו': (ד) ומצרים מקברים. טרודים באבלם.

לג (א) אלה מסעי. למה נכתבו המסעות הללו, להודיע חסדיו של מקום, שאף על פי שגור עליהם לטלטלם ולהניעם צמדצר, לא תאמר שהיו נעים ומטולטלים ממקע למקע כל ארבעים שנה ולא היתה להם מנוחה, שהרי אין כאן אלא ארבעים וששים מסעות, לא מהם ארבע עשרה שכלם היו בשנה ראשונה קודם גזרה, משנסעו מרעמסס עד שבאו לרתמה שמשם נשתלחו מרגלים, שנאמר (לעיל יג טז) ויאמר נסעו העם מתצרות וגו', שלח לך אנשים וגו' (לעיל יג כ), וכאן הוא אומר (פסוק יז) ויסעו מתצרות ויחנו צרתמה, למדת

1234567

שפתי חכמים הקצר

א. רצונו לומר, דפארן היה מישור גדול, ומקום היה בו שנקרא רתמה, שמע מינה דגזירת מרגלים היה ברתמה (מנח"י). ב. ורתמה שהיא במדבר פארן היתה בכלל העשרים מסעות (מנח"י, ראה אמי"ש). ג. לשון קור וצינה (מנח"י). כי לפעמים היו ישראל בנחת ובשלוה, וזהו

ישננו. ולפעמים היו ישראל בצער כאשר היה חסר להם דבר, וזהו 'הוקרנוי'. ולפעמים בסכנה היו, וזהו כמו חולה החושש בראשו (גו"א). ד. הוא טעם על ש'יצאו בני ישראל ביד רמה', לפי שהיו המצריים טרודים באבלם, ולא היה להם פנאי לעכב את ישראל מלצאת (מנח"י).

תקלב

פירוש מהר"ו

מדרש רבה סדר מסעי פכ"ג [לג, א]

עץ יוסף

מסורת המדרש

ב ילקוט מהלס רמז ממ"ח.
ג מדרש מהלס מזמור ע"ח.
ד ש"ר פרשה כ"ז. ילקוט מהלס
רמז ממ"ח. ה ילקוט כ"ז רמז
מס"ז.

חידושי הרד"ך

ב מהו נחית נופריקון כו'.
מפני שלשון נחיה לא נמצא
במקרא רק באדם (המתנהג
בנות רוחו ורצונו ע"פ המנהיגו)
אבל בצאן ובהמה לא נמצא
(ומ"ש מלכים א' וינחם בערי
הרכב. חזר על הפרשים ולא על
הסוסים הבהם) אלא כתיב במ
לשון הנגה והנהלה ונמיעה
וכמ"ש נוהג בצאן יוסף ויסע
בצאן וכ"כ. לכן דרש ליה
בנוטריקון (גם יש לומר מפני
שבפשוטו זו כתהלים לא נכתב
יותר מסיפורי נסי מצרים ומדבר
רק פסוק זה בקצרה. לכן דרש
ליה שנרמזו ברמזו נוטריקון).
נסיים עשית כו'. במכות מצרים.
חיים נתת כו'. במכות בכורות
שפסח ה' עליהם להצילם. ר'
יהושע אמר נפלאות כו'. לא
ניחא ליה לכתוב המכות בשם
נסיים אלא נפלאות הוא שעשה
בארץ חם וע"י כן חירות נתן להם
וימינו הושיעה להם בים ותלוי
ראש אח"כ כי תשא את ראש כו'
כמ"ש במדרש שם. חסידים כו'.
היו כהנים מאהרן איש חסיד.
ישרים הן הלויים כמ"ש (ד"ה ב'
כ"ט) כי הלויים ישרי לב, תמימים
הן צדיקי ישראל. מה הצאן אין
כו'. שמ"ר פ' כ"ד ע"ש.

אמרי יושב

נחית נחית בצאן כו' מהו
זוהי דבעט אנשים שייך נחיה
לך נחה את העם אבל בערי צאן
שייך נחיה וינחם כעדר במדבר
והוא הלשון המורגל למה לא
אמר נהגת בצאן עמך חיים נתת
להם שהיו ממתים אותם כל הכן
הילוד ובהשגחה נהגת אותם
כנהגת הצאן על ידי סכני.
ורבותינו אומרים נחית
נביאים חסידים העמדת. שהם
ע' וקנים ע"י משה ואהרן. ר"ע
אומר חרון אף שלחת
בשונאיהם. בצאן שמשכיר מלא
רועים כאשר יבא הארי ואת הדוב
למרוץ מרף שטוקים ברועים
ובמקלות. מהו בצאן. לפשט יבא
היטב אבל כפי שפירשת אך
יאמר נביאים חסידים בצאן לפי
פירוש שהנביאים והחסידים
נהגו את ישראל בצאן שא"פ
שלא נכנסו לצל קורה עכ"ז
תקיימו. ג כן אמר ה' מנה
לחן המקומות שהכעיסו.
הוא משל לחששת ראשך ולא

ידי משה

הפרשה דכתיב כי אתם
באים אל הארץ ודרש כל
הדרשות על שיריחו ולכדה
בשבת ולפיכך מביא הלכה
זי גבי מסעות וכבישת ארץ
ישראל דכתיב עד רדתה
אפילו בשבת.

ב נחית בצאן עמך. תנחומא סימן ב' מהו נחית. וצ"ע מה
משמע מהו נחית שהוא מלשון לך נחה את העם וכמ"ש
נחית בחסדך עם זו גאלת נהלת בעודך וכן נחית בצאן עמך.
אך נראה שכוונתו שבכל מזמור ע"ז מספר מהנפלאות
שעשה להם במצרים ביים ובסיני
ולא הזכיר במזמור את משה
ואהרן אע"פ שנעשה כל הנ"ל
על ידיהם ובסוף המזמור כתוב
נחית בצאן עמך ביד משה ואהרן
היינו במדבר משמע ולא קודם
לכן במצרים וביים ועוד שהל"ל
רעית שאצל הצאן שייך לשון
מרעה ולא לשון נחי' או הנהגי'
כמ"ש וינהג את הצאן אחר
המדבר ע"כ דורש תיבת נחית
נוטריקון שכל הנסיים המבוארים
במזמור היו כלם ביד משה
ואהרן וע"פ מדה ל"א מוקדם
ומאוחר בענין נחית עמך ביד
משה ואהרן על כל המבואר
במזמור ולדעת ר"א הנוטריקון
נסיים חיים ים תורה ומ"ש נסיים
עשית חיים נתת וכו' הוא ע"פ
מדה ט' והנסיים היינו מ"ש לעיל
במזמור אתה האל עושה פלא
וגו' ומ"ש ים קרעת כמ"ש ואך
מים אלהים ומ"ש תורה נתת להם
כמ"ש קול נתנו שחקים שכל
הנ"ל ביד מו"א. ודעת ר"י
שהנוטריקון הוא נפלאות חירות
ימין תלוי ראש. נפלאות כנ"ל
עושה פלא ומ"ש חירות כמ"ש
גאלת בזרוע עמך והגאולה הוא
החירות ומ"ש ימינך כמ"ש גאלת
בזרוע עמך כמ"ש כי ימינך
וזרועך ואור פניך כי רציתם וגו'
וכמ"ש בשירה וגו' ימינך ומ"ש
ימינך ה' כמ"ש גאלת בזרוע
עמך כמ"ש כי ימינך וזרועך ואור
פניך כי רציתם ומ"ש תלוי ראש
נכלל ג"כ כמ"ש גאלת בזרוע
עמך כמ"ש וחמושים עלו ב"י
בקומה זקופה וזהו תלוי ראש
ודעת ר"י שאינו חושב תורה כי
חתם המזמור ביים דרכך וגו' ועל
זה אמר נחית עד ים סוף ואין
תורה בכלל. ומ"ש אצל ר"י ור"ע
ד"א הוא מיותר ובתנחומא ליתא
כי אצל פלוגתא דתנאי אינו
שייך ד"א וכאן כ"א אצל רבותינו
אינו אומר ד"א וכן כלם.
ורבותינו אומרים. בתנחומא
גורס ר"מ אומר וגורסו אחר ר"ע.
ודעת ר"ע לדרוש כל הנוטריקון
של התיבה על קריעת ים סוף
לבד שעל שחתם המזמור בפסוק
ביים דרכך ועל זה אמר נחית

ב מה נחית. שלשון נחיה שייך באדם המתנהג בנחת
רוחו ורצונו ע"פ המנהיגו. אבל צאן ובהמה מצינו בהם
לשון הנהגה והנהלה ונמיעה כמ"ש נוהג בצאן יוסף. ויסע
בצאן. לכן דרש ליה בנוטריקון. נוטריקון. דנוטריקון הוא
אחד מל"ב מדות שהתורה
גדרשת בהן. ומהו הנוטריקון
רבי אליעזר אומר נסיים כו'.
ורבי יהושע אומר נפלאות כו'.
והני תיבות דבר אחר נחית
שקודם ר"א הוא מיותר. ר'
אליעזר אומר נסיים עשית להם.
במכות מצרים. חיים נתת להם
במכות בכורות שפסח ה' עליהם
והצילם. נפלאות עשית להם.
בארץ חם. וע"י כן חירות נתת
להם. וימינו הושיע להם ביים.
ותלוי ראש נתת להם כדכתיב
כי תשא את ראש כו' וכדאי'
שם במדרש. תלוי ראש פ'
הגבהת הראש. ר"ל גדולה
וכבוד. חסידים. הם הכהנים
כדכתיב תומך ואורוך לאיש
חסידך. ישרים הם הלויים כמ"ש
(ד"ה ב' כ"ט) כי הלויים ישרי
לבב. תמימים הם צדיקי ישראל.
אין מכניסין אותה לצ"ל הקורה.
בימות החמה. בלא אוצרות.
שלא היו ע"פ הכנת הטבע
לזרוע ולקצור כי אם שניתן להם
מן שמים ע"י גם אלהי. היו
נוסעים אחריהם. כבע"ח הבלתי
חושבים מאומה אחרי מנהיגם
כי אם נמשכים אחריו. ג כאן
הוקרנו. לשון התקרה והצטנן.
כך אמר לו הקדוש ברוך הוא

ב זה שאמר הפתוב (תהלים עו כא)
נחית בצאן עמך ביד משה
ואהרן. מה נחית. נוטריקון הוא.
נחית. יר' אליעזר אומר נסיים
עשית עמהם, חיים נתת להם,
ים קרעת להם, תורה נתת להם,
ועל ידי מי, על ידי משה ואהרן.
דבר אחר, נחית. ר' יהושע אמר
נפלאות עשית להם, חירות נתת
להם, ימינך הושיע אותם, תלוי
ראש נתת להם, על ידי משה
ואהרן. ורבותינו אומרים נחית,
נביאים העמדת מהם, חסידים
העמדת מהם, ישרים העמדת
מהם, תמימים העמדת מהם, על
ידי משה ואהרן. דבר אחר, נחית.
ר' עקיבא אומר נפלאות עשית
בשונאיהם, חרון אף שלחת בהם,
עליהם, על ידי מי, על ידי משה
ואהרן. דבר אחר, נחית בצאן
עמך. מהו בצאן. אלא מה הצאן

הזה אין מכניסין אותה לצל הקורה, כף ישראל כל ארבעים
שנה שעשו במדבר לא נכנסו לצל הקורה, לכה נמשלו
בצאן. דבר אחר, נחית בצאן עמך. מה הצאן אין פונסין
לה אוצרות אלא רועים אותה במדבר, כף ישראל כל
ארבעים שנה שהיו במדבר נוזנו בלא אוצרות לכה נמשלו
בצאן. דבר אחר, נחית בצאן. מה הצאן כל היכן שהרועה
מנהיגה היא נמשכת אחריו, כף ישראל כל מקום שהיו
משה ואהרן מסייעים היו נוסעים אחריהם, שנאמר אלה
מסעי בני ישראל לקים מה שנאמר נחית בצאן עמך.

ג אלה מסעי. המשל למלך שהיה בנו חולה. הוליכו למקום
אחד לרפאותו. פשחזרו, התחיל אביו מונה כל המסעות,
ואומר כאן ישננו, כאן הוקרנו, כאן חששת את ראשך. כף
אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה מנה להם כל המקומות
היכן הכעיסונו. לכה נאמר אלה מסעי.

מתנות כהונה

להיות נמה לומר נשזל מה שהימי עמס. ב אין מכניסין כו'. צימות המה. [אין כונסין לה אוצרות נגסי. היא נמשכת
נגסי. ג כאן הוקרנו נגסי. והוא לי קריית.

אונקלוס

שמות יד בשלח

רסז

בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֲרִיז מִצְרַיִם: יֵט וַיִּקַּח מֹשֶׁה
 אֶת־עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ כִּי הִשְׁבִּיעַ הַשֶּׁבִיעַ
 אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פֶּקֶד פֶּקֶד אֱלֹהִים
 אֶתְכֶם וְהַעֲלִיתֶם אֶת־עֲצָמוֹתַי מִזֶּה אִתְּכֶם:
 כ וַיִּסְעוּ מִסֶּפֶת וַיַּחֲנוּ בְּאֵתֶם בְּקִצֵּה הַמִּדְבָּר:
 כא וַיְהוֹה הַלֵּךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן
 לְנַחֲתָם הַדֶּרֶךְ וַלַּיְלָה בְּעַמּוּד אֵשׁ לְהַאֲרִי
 לָהֶם לְלַכֵּת יוֹמָם וַלַּיְלָה: כב לֹא־יִמַּשׁ עַמּוּד
 הָעָנָן יוֹמָם וְעַמּוּד הָאֵשׁ לַיְלָה לִפְנֵי הָעָם: פ
 יד א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: כ ג דִּבְרַ
 אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּשְׁבוּ וַיַּחֲנוּ לִפְנֵי פִי הַחִירֹת בֵּין מִגְדֹל וּבֵין הַיַּם

סליקו בני ישראל מארעא דמצרים: יט ואסק משה ית גרמי יוסף עמה ארי אומא אומי ית בני ישראל למימר מדבר דכיר יי יתכון ותסקון ית גרמי מפא עמכון: כ ונטלו מסכות ושרו באתם בסטר מדברא: כא ויי מדבר קדמיהון ביממא בעמודא דעננא לדברותהון בארעא וליליא בעמודא דאשתא לאנהרא להון למיזל ביממא ובליליא: כב לא עדי עמודא דעננא ביממא ואף לא עמודא דאשתא בליליא קדם עמא: א ומלל יי עם משה למימר: כ מלל עם בני ישראל ויתבוון וישרון קדם פום חירתא בין מגדל ובין ימא קדם בעל

רש"י

השביע נביא, למדנו שאף עצמות כל השצטים העלו עמהם, שנאמר אתכם (מסלתא ס: (כ) ויסעו מסוכות. ציוס השני, שהרי צראשון בלו מרענסס לקוכות: (כא) לנחורתם הדרך. נקוד פתח, שהוא כמו 'להנחותם', כמו לקחתם צדקה אשר פלכו צב (דברים א' ב) שהוא כמו 'להראותם', אף כאן להנחותם, על ידי שלית, ומי הוא השלית, עמוד הענן, והקדוש ברוך הוא בכבודו מוליכו לפניו^{כב}, ומכל מקום את עמוד הענן הכין להנחותם על ידו^{כג}, שהרי על ידי עמוד הענן הם הולכים, ועמוד הענן אינו לאורה, אלא להורותם הדרכו^{כד}: (כז) לא ימיש. הקדוש ברוך הוא^{כה} את עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה, מגיד שעמוד הענן משלים לעמוד האש ועמוד האש משלים לעמוד הענן^{כז}, שעד שלא ישקע זה עולה זה (שם כג: (י' (ג) וישבו. לאחריתה, ללד מצרים היו מקרבין כל יום השלישי כדי להטעות את פרעה, שיאמר תועים הם בדרך, כמו שנאמר ואמר פרעה לבני ישראל וגו': ויחנו לפני פי החירות. הוא פיתוס^{כז}, ועכשיו נקרא 'פי החירות' על שם שנעשו שם בני חורין (מסלתא מס'

חמושים אלא מוויינים (מסלתא מס' דויה כפתיחתא). [למי שהסיבן במדבר גרם להם שעלו חמושים, שאלו הסיבן דרך ישוב, לא היו מחמושים להם כל מה שצרכין, אלא כאלו שעובר ממקום למקום וזדעמו לקנות שם מה שיצטרך, אבל כשהוא פורש למדבר, צריך לזמן לו כל הצורך. וכמו זה לא נכתב כי אם לשצר את האזון, שלא תתמה במלחמת עמלק וזמלחמות סיחון ועוג ומדין מהיבן היו להם כלי זיין שהכו ישראל אותם בחרב. ברש"י ישן]. וכן הוא אומר (יהושע א' ד) ואפס פעברו חמשים. וכן חרגס אונקלוס ומנרין, כמו ויקח את חניקיו (נבאש י' ד) ונרין. דבר אחר, חמושים, אחד מחמשה יאלו וארבעה חלקים ממו בשלש ימי אפילה (מסלתא ס: (יט) השבע השביע. השביעם שיציעו לזניהם^{כז}. ולמה לא השביע את בניו שישאוהו לארך כנען מיד^{כז} כמו שהשביע יעקב, אמר יוסף, אני שליט הייתי במצרים והיה סיפק צידי לעשות, אבל בני לא ייחוס מצרים לעשות, לכך השביעם לכשיגאלו וילאו משם שישאוהו (מסלתא מס' דויה כפתיחתא): ודעליתם את עצמותי מזה אתכם. לאחיו

שפתי חכמים הקצר

(מנח"י). כג. בא לתרץ דלא תקשי לך כיון שיה' הולך לפניהם' למה צריך לעמוד הענן, לכן פירש זמכל מקום צריך להנחותם' וכו'. רצונו לומר שאינם יכולים לראות פני השכינה, רק על ידי עמוד הענן (דב"ט). כד. ופח שכתב 'להאיר להם' קאי רק על עמוד האש. אולם מה שכתוב 'ללכת יומם ולילה' זה קאי אף על עמוד האש, שגם הוא היה מורה להם הדרך (נח"י). כה. פירוש הוא מבנין הפעיל, פועל יוצא לשלישי, מדלא נקוד 'ימוש' במלאפום (גרי"א). כו. דה"ל כבר כתוב (פסוק כא) 'יה' הולך לפניו יומם בעמוד ענן ולילה בעמוד אש', אלא מגיד וכו' (רא"ם). א. דה"ל לא הזכיר 'פי החירות' במקרא, ואם כן עדיין לא

עמוד מס 1310 חומש בית הכנסת מערכת עוז והדר הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

רסז

שמות יב בא

מִן־הָאָרֶץ כִּי אָמְרוּ בְּלִנּוּ מֵתִים:
 לֹד וַיִּשְׂא הָעַם אֶת־בִּצְקוֹ טָרֶם
 יַחֲמִץ מִשְׂאֲרֹתָם צִרְתָּהּ בְּשִׂמְלֹתָם
 עַל־שִׁבְכָם: לֹה וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ
 כַּדָּבָר מִשֶּׁה וַיִּשְׂאֻהוּ מִמִּצְרַיִם
 כָּל־יְכָסֶף וְכָל־יָהָב וְשִׂמְלֹת:
 לו וַיְהִי־נָתַן אֶת־חֵן הָעַם בְּעֵינֵי
 מִצְרַיִם וַיִּשְׂאֲלוּם וַיַּנְצִלוּ אֶת־
 מִצְרַיִם: פ לו וַיִּסְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
 מֵרַעְמֶסֶס סִכְתָּה כְּשֵׁש־מֵאוֹת
 אֶלֶף רַגְלֵי הַגְּבָרִים לְבַד מִטָּף:

יונתן בן עוזיאל

ירושלמי

רסז

עבדוי וְכָל מִצְרָאֵי וְתַקִּיפוּ לְכָל עַמָּא בֵּית יִשְׂרָאֵל לְמַפְטְרִינּוֹן מִן אַרְעָא אַרוֹם אָמְרוּן אִי
 שְׁהִיִּן הַיְנוֹן הָכָא שְׁעָתָא חָדָא הָא כּוּלָּנָא לֹג אַרוֹם אָמְרוּ מִצְרָאֵי אִי שְׁהִיִּן יִשְׂרָאֵל שְׁעָה חָדָא הָא
 מֵיִתּוֹן: לֹד וַנְטַל עַמָּא יַת לִישִׁיהוֹן עֵלוּי כָּל מִצְרַיִם מֵיִתּוֹן: לֹד מוֹתֵר פְּסָחִיהוֹן קְטִירִין בְּשׁוֹשִׁפְהוֹן
 רִישִׁיהוֹן עַד דְּלֹא אַחְמַע וּמִן דְּמִשְׁתַּיִיר לְהוֹן יְהִיִּן עַל כְּתִפְהוֹן:
 מִן פְּטִירֵי וּמְרִירֵי סוּכְרוּ צְרִיר בְּלָבוּשִׁיהוֹן עַל כְּתִפְהוֹן: לֹה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עָבְדוּ כְּפִתְגָמָא
 דְּמִשֶּׁה וְשִׁיִּלוּ מִן מִצְרָאֵי מְנִין דְּכֶסֶף וּמְנִין דְּדָהָב: לו וַיִּי יְהִי יַת עַמָּא לְחֵן וְחֶסֶד קָדָם
 מִצְרָאֵי וְשִׁיִּלִּינוּ וְרוֹקִינוּן יַת מִצְרָאֵי מְנַכְסִיהוֹן: לו וַנְטַלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן פִּילוֹסִין לְסוּכּוֹת
 מֵאָה וְתַלְתִּין מִלִּין תַּמָּן אִיתְחַפִּיאוּ שְׁבַעַת עֲנַי יְקָרָא אַרְבַּעָה מֵאַרְבַּע צִיטְרִיהוֹן וְחַד

פ"י יונתן

דלין וכלל פרסה ג' מיל ורביע ועיין במשנ"ץ ס' ק"ו ע"א ומשמע שכל פרסה
 ד' מילין ולפי זה נ"ל כאן ק"ס מילין: תמן איתחפיו או שבעת ענני יקרא.
 כדאימא במדרש וכו' ע"ל דלמר אין סוכות אלא ענני כבוד שנאמר כי על
 כל כבוד חופה וכו':

אני שמא אמות וכו': (לד) סוכרו צריר. פי' נשאו הנכרות כי כ"ט לשאת
 לסוכות: (לו) מן פילוסין סוכות מאה ותלתין מילין. אף שנמכילתא
 משמע שמרעמסס לסוכו' ארבעים פרסה וז"ל מסוכות לרעמסס מ' פרסה
 היך קולו של משה מ' פרסה וכו' מ"מ יכול להיות דחושבני' דלין כחושבני'

רפו

הלכות סוכה

תרכה:

א בסכת תשבו שכעת ימים [גו'] למען ידעו דורותיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים^א הם היו ענני כבוד^ב שהקיפם בהם לצל לבל יכה בהם שרב ושמש^ג ודוגמא לזה צונו לעשות סוכות העשויות לצל^ד כדי שנוכיר נפלאותיו ונוראותיה^ה.

ולכן צריך כל אדם לכונן בישיבתו בסוכה שיושב בה כדי לקיים מצות הקב"ה שצונו לישב בסוכה וזכר ליציאת מצרים^ז. ומצוה לתקן הסוכה^ח ולבנותה כולה מיד למחרת יום הכיפורים^ט אחר יציאה מכית הכנסת מצוה הבאה לידו אל יחמיצנה^י:

תרכו העושה סוכה תחת האילן או תחת הגג וכו' כ"א סעיפים:

א אין אדם יוצא ידי חובתו אלא בסוכה שאינה עשויה אלא לצל^א בלבד דוגמת ענני כבוד אבל אם היא עשויה גם לדירה דהיינו לדור בה בקביעות^ב ולא להסתופף בצלה בלבד או שעשויה גם להשתמש בה תשמיש של צניעות^ג כגון לאוצר^ד או שאר תשמיש שצריך לעשותו במקום צנוע או שהיא עשויה גם למחסה ולמסתור מזרם וממטר^ה כל שאינה עשויה לצל בלבד אין זו סוכה אלא בית^ו שהרי הבית הוא מיוחד לכל דברים אלו והתורה אמרה סוכה ולא בית^ז:

ב וצריכה שתהא הסוכה תחת אויר השמים^ח דוגמת ענני הכבוד^ט אבל אם עשאה בתוך הבית פסולה^י לפי שאין צל הסוכה משמש כלום^{יא} שאף בלעדי הסכך יש כאן צל מחמת תקרת הבית וכן הדין בעושה סוכה תחת האילן^{יב} או תחת שאר דברים הפסולים לסכך שיתבאר בסי' תרל"א^{יג} בין שקדמה הסוכה לדבר הפסול המאהיל עליה בין שקדם

- א ויקרא כג, מב"ג.
 ב רבי אליעזר בברייתא יא, ב (ענני כבוד). טור (כבוד) ושו"ע ס"א. וראה גם לעיל סי' תכט ס"ד.
 ג טור ושו"ע שם.
 ד כדלקמן סי' תרכו ס"א וש"נ. וראה לקו"ש חל"ב ע' 140 ואילך. שלחן המלך ח"ב ע' רכה.
 ה טור ולבוש.
 ו כן הוא בדפו"ר. אמנם ברוב הדפוסים: וכן. וראה לקו"ש שם. שלחן המלך שם ע' רלג.
 ז מ"א ריש הסי'. בי"ח ד"ה תלה. ועד"ו ראה לעיל סי' ח ס"ו (בציצית). סי' כה ס"א (בתפילין).
 ח מהרי"ל ריש הל' סוכות. רמ"א.
 ט מ"א סק"א, בשם מהרי"ל שם. וראה רמ"א סוס"י תרכה, להתחיל מיד במוצאי יוה"כ, וכ"ה מנהג חב"ד, עכ"פ בדיבור (סי' המנהגים – חב"ד ע' 59. אוצר מנהגי חב"ד ע' רנה).
 י מהרי"ל שם, בשם מהר"ם סג"ל. רמ"א. ע"פ מכילתא נא פ"ט ד"ה ושמתם. רש"י מגילה ו, סע"ב, ושמות יב, יז. וראה לעיל סי' צד סוף ס"ה. סי' רמח קו"א ס"ק א.
 סימן תרכו
 א רב הסדא גמרא ח, ב ורש"י שם ד"ה אמר רב חסדא. שלחן ערוך הרב <עם ציונים ומקורות> עמוד מס 296 ד (או"ח ד) שניאור זלמן בן ברוך מלאדי הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

אונקלוס

שמות יד בשלח

רסט

ו וַיֹּאסֶר אֶת־רַכְבּוֹ וְאֶת־עַמּוֹ לָקַח עִמּוֹ:
ז וַיִּקַּח שֵׁש־מֵאוֹת רֶכֶב בַּחֹר וְכָל רֶכֶב
מִצְרַיִם וְשָׁלֹשׁ עַל־כֶּלֶוֹ: ח וַיַּחֲזֹק יְהוָה אֶת־
לֵב פְּרַעֲהַ מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיִּרְדֹּף אַחֲרָיו בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִצְאִים בְּיַד רָמָה: שני

ט וַיִּרְדֹּפוּ מִצְרַיִם אַחֲרֵיהֶם וַיִּשְׁיִגּוּ אוֹתָם
חַנְיִים עַל־הַיָּם כָּל־סוּם רֶכֶב פְּרַעֲהַ וּפְרָשָׁיו
וַחֲיָלוּ עַל־פִּי הַחַיִּלּוֹת לִפְנֵי בַּעַל צַפְנִי: י וּפְרַעֲהַ
הַקָּרִיב וַיִּשְׂאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־עֵינֵיהֶם וַהֲנִה
מִצְרַיִם: יא נֹסַע אַחֲרֵיהֶם וַיִּירָאוּ מְאֹד וַיִּצְעֲקוּ
בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה: יב וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה
הַמַּבְלִי אֵינֶן־קְבָרִים בְּמִצְרַיִם לָקַחְתָּנוּ לָמוֹת
בַּמִּדְבָּר מֵהַזֹּאת עֲשֵׂיתָ לָנוּ לְהוֹצִיאֵנוּ מִמִּצְרַיִם: יג הַלֹּא־זֶה הַדְּבָר

ו וַיִּסְקֶם יְת רַתְפָּה וַיִּת עַמָּה דְבָר
עַמָּה: ז וַדְבַר שֵׁת מָאָה רַתְכִין
בַּחֲרִין וְכָל רַתְכֵי מִצְרָאִי וּגְבָרִין
מִמִּנָּן עַל בְּלִתָּן: ח וַתַּקֵּף יְיָ יְת
לְבָא דְפְרַעֲהַ מֶלְכָא דְמִצְרַיִם
וַרְדֵּף בְּתַר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל נִפְקִין (נִיא נִפְקִין) בְּרִישׁ
גְּלִי: ט וַרְדֵּפוּ מִצְרָאִי בְּתַר־הוֹן
וְאִדְבִיקוּ יְתֵהוֹן כַּד שָׂרִין עַל יַמָּא
כָּל סוּסוֹת רַתְכֵי פְרַעֲהַ וּפְרָשׁוֹהֵי
וּמִשְׁרֵיתָהּ עַל פּוּם חִירְתָא קָדָם
בְּעַל צַפּוֹן: י וּפְרַעֲהַ קָרַב וַזְקַפּוּ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יְת עֵינֵיהוֹן וְהָא
מִצְרָאִי נְטָלִין בְּתַר־הוֹן וַדְחִילוּ
לְחַדָּא וַיִּזְעִיקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קָדָם
יְיָ: יא וַאֲמָרוּ לְמֹשֶׁה הַמַּדְלִית
קַבְרִין בְּמִצְרַיִם דְּבַרְתָּנָא לְמַת
בְּמִדְבָּרָא מָא דָּא עַבְדְתָּא לְנָא
לְאַפְקוֹתָנָא מִמִּצְרַיִם: יב הַלֹּא דִין
פְתַגְמָא דִּי מַלְלָנָא עִמָּךְ בְּמִצְרַיִם
אֲוַר חֲכָמָא

[אה"י 1234567]

רש"י

על כלל. שרי לנאות, כמרגומו: (ט) ויחזק ה' את לב
פרעה. שהיה מולה אם לרדוף אם לאו, ומזק את לבו
לרדוף (מכילתא מס' דויחי ט): ביד רמה. בגבורה גבוהה
ומפורקמת (מכילתא טס): (י) ופרעה הקריב. היה לו למנוב
ופרעה קרב, מהו הקריב, הקריב עמנו ונתחמץ לקדם
לפניהם כמו שהתנה עמהם (מכילתא מס' דויחי ט): נוסע
אחריהם. כלל אחד כליש אחד (מכילתא מס' דויחי ט). דבר
אחר, והנה מזריס נוסע אחריהם, ראו שר של מזריס נוסע
מן השמים לעזור למזריס (מנח"מ ג, שמ"ד טו טז): ויצעקו.
תפשו אומנות אבותם, באברהם הוא אומר (באש"ת יט כז) אל
המקום אשר עמד עָם, בלתיק לשות פְּשָׁדָה (שם כד טז), ציעקב
ויפגע פְּמָקוּס (שם כה יא) (מכילתא מס' דויחי ט): (יב) המבלי
אין קברים. וכי מחמת חסרון קברים שאין קברים
במזריסי ליקצר שם לקחתנו משם. פו"ר פּוֹרְרִי לְלִנְיָא
ד"י נו"ן פּוֹרְרִי ש' נלע"ו:

(ו) ויאסור את רכבו. הוא בעצמו" (מכילתא מס' דויחי ט):
ואת עמו לקח עמו. משכס דבזריס", לקינו ונטלו
ממוננו ושלחנוס, בואו עמי ואני לא אחנהג עמכס כשאר
מלכיס, דרך שאר מלכיס עבדיו קודמין לו במלחמה, ואני
אקדים לפניכס, שנאמר וּפְרַעֲהַ הַקָּרִיב (פסוק ט), הקריב
עמנו ומיחר לפני חילותיו, דרך שאר מלכיס ליטול ביזה
נראש כמו שיבחר, אני אשוע עמכס בחלק, שנאמר (לשן טו
ט) אֶתְלַק עָלָי (מכילתא טס): (ז) בחור. נזחריס". צחור, לשון
יחיד, כל רכב ורכב שנמנין זה היה צחור: וכ"ל רכב
מצריים. ועמהם כל שאר הרכב". ומהיכן היו הבהמות
הללו, אם תאמר משל מזריס, הרי נאמר וַיִּמַּת כָּל מִקְנֵה
מִצְרַיִם (לע"ט ז), ואם תאמר משל ישראל, והלא נאמר (לע"ט
י ט) וַגַּם מִקְנֵי יִשְׂרָאֵל עָפְנוּ, משל מי היו, מהירא את דבר
ה"י, מכאן היה רבי שמעון אומר, כשר שבמזריס הרוב,
טוב שבנחשים רכון את מוחו (מכילתא מס' דויחי ט): ושלישים

שפתי חכמים הקצר

שבשדה כדכתיב (לע"ט ז) 'הנה יד ה' הויה במקנך אשר בשדה', והירא
את דבר ה' והכניס מקנהו בבתיס ניצול (ראי"ם). ית ד'הקריב' משמעו
שהפעיל אחרים, לכן פירש 'הקריב עצמו וכו' (דב"ט). יט ושר של
מצרים הוא שמו 'מצרים', והוא כונת הכחוב 'הנה מצרים' דוה שמו
(מנח"י, ראה אמי"ש). כ. רש"י מפרש כפל הלשון 'המבלי אין', 'המבלי'
היינו מחמת חסרון קברים, והיכן הקברים חסרים, שאין קברים
במצרים (גרי"א).

(מנח"י). יג. דאם לא כן ויאסור' למה לי, וכי סלקא דעתך שילך בלא
שיאסור רכב (גרי"א). יד. דלא שייך לקיחה באדם, אלא שמשכס בדברים
ולקח דעתם (גרי"א). טו. בא לפרש שאין הכוונה לאפוקי זקן, אלא
הגיבורים מלומדי מלחמה לרש"י (ראי"ם). טז. דקשה לרש"י מתחילה כתיב
שש מאות רכב' ואחר כך כתיב 'וכל רכב מצרים', על כן פירש דהעיקר
היו השש מאות, ועמהם וכו', דלאותן שש מאות היו עבדים שבאו
מעצמם (מנח"י, ראה גרי"א). יז. דלא היתה מכת דבר אלא במקנה

המטות. והנה כך עלה ברצונו ית' לברוא את האדם ב' בחי' הנ"ל צלם ודמות כי אין מלך בלא עם עם דוקא ולכן יש בכח האדם להמשיך משני בחי' הנ"ל שהם סוכ"ע וממכ"ע, ולכן היה כל מ"ב מסעות שהוא בכדי לצאת מבחינת מצרים בחינת מיצר וגבול ולהפכא מחשוכא לנהורא כל הז' מדות ופרטותיהן להיות לך ה' הגדולה וכו' לך דוקא עד לך ה' הממלכה שבחי' המלכות שהוא דבר ה' יהיה בהתגלות האור דע"מ ולא בבחינת נאלמה. והנה לפי שכל מדה כלולה משה לכן המסעות הם במספר מ"ב כמו שם אנא בכח גדולת כו' שיש בו ז' פסוקים ובכל פסוק ששה תיבות והשם הנ"ל הוא בחי' עליה ממטה למעלה כמ"ש ובשתיים יעופף כו'. וכל המסעות היו ע"י משה ואהרן דוקא כי משה הוא בחי' יח"ע לכן נק' משה מלשון כי מן המים משיתוהו, דלכאורה היה צריך לקרותו משוי בלשון עבר ומהו משה לשון הוה אלא שהוא מרמו על יח"ע שתמיד נמשך ונדלה הארה והמשכה מבחינת אור אי"ס ב"ה להיות ממכ"ע וסוכ"ע כמ"ש דלה לנו והארה הנ"ל אינו אלא כטפה מים אוקינוס ולזאת כל עלמין בטלים ונכללין בעצמותו ית' וכלא ממש חשיב לגביה. וכמו למשל הטיפה שהיא עגולה כמ"כ הארה הנ"ל מקפת וסוכבת כל עלמין מכל צד כמ"ש הנה מקום אתי הוא מקומו של עולם וכו' רק שלעיני בשר נראה ונדמה העולם ליש ודבר. וזהו דלה לנו דלה לנו דוקא וכו'. וזהו בחי' יח"ע שבפ' שמע ישראל שיש בו ג"כ שית תיבין שע"י התבוננות יחודא עילאה הנ"ל יעלה ויגיע לבחי' ואהבת בכל לבבך בשני יצריך דהיינו לאתהפכא כל המדות לה' לבדו ואהבת את הוי' אלקיך אהבה הוא מלשון אבה שהוא בחי' רעותא דליבא שיהיה חפצנו ורצונו שיהיה הוי' אלקיך בבחי' גילוי ועמך לא חפצתי כו'.

ב והנה במדת אהבה וחסד בה נכלל ג"כ מדת הגבורה ויראה יראת חטא שירא לנפשו שלא ליפרד מיחודו ואחדותו ע"י שום חטא ועון ואפילו איסור קל של דבריהם כי עונותיכם מבדילים כו' (ועמ"ש מענין יראת חטא סד"ה וידבר משה אל ראשי המטות הנ"ל ומ"ש סד"ה ויקח קרח גבי תכלת). וגם כלול בה מדת הרחמים שע"י התבוננות הנ"ל מעורר ג"כ רחמים רבים על ניצוץ אלקות המחיה את נפשו איך שירדה מטה מטה מאיגרא רמה כו' כי יעקב חבל נחלתו וישראל עלו במחשבה וירדה להתלבש בגוף ונפש החיונית לדאוג ולחשוב בכל עניני הגוף פרנסה ותאוות. וכנראה בחוש שכאשר יישן האדם אין לו שום דאגה וכו' ובהתעורר משינתו יתעוררו כל הדאגות כו'. והוא ג"כ בחינת כרחל לפני גוזזיה כו' שבחינת הנשמה אינה מתלבשת בגוף כ"א הארה מועטת בבחינת שערות והוא כרחל לפני גוזזיה שעל ידי שמאירה בגוף על ידי זה הגוף חושב ומעמיק בענינים גשמיים והרי זהו בחינת גוזזיה. ואי לזאת הרחמנות גדלה מאד על ניצוץ אלקות. וזהו שאנו מבקשים ברחמיך הרבים רחם עלינו ברחמיך דייקא כי אנו אין לנו השגה ותפיסא ביה כי לית מחשבה תפיסא ביה לכן אין אנו משיגים גודל הרחמנות. אבל הוא יתברך שהוא המדע והוא היודע מהותו ועצמותו ויקר תפארת גדולתו אשר כולא קמיה כלא לכן רחם עלינו ולכן מבחינת תפארת שלמעלה נמשך הרחמים כו'. וכ"ז בקריאת שמע שמתבונן ביחודא עילאה בשכלו והשגתו. אך כל היום שאחר התפלה שאין לו עוד התבוננות הנ"ל וא"א להתפלל כל היום כמאמר רז"ל הלואי שיתפלל אדם כל היום. ולכן צ"ל בחי' נצחון שהוא בחינת אהבה מסותרת שבכל נפש מישראל בתולדתו כי יעקב חבל נחלתו חלק הוי' עמו ולזאת יש להם אהבה רבה בטבעם ולכן נק' עם קשה עורף. ולכן ארז"ל ג' עזים הן ישראל באומות וכו' שהם בטבעם עזים וחזקים במדת הניצוץ לאהבה את ה' באהבה רבה אף בלי שום התבוננות והוא כמו למשל הלכה פסוקה שכך הוא הדין בלי שום טעם וסברא (וזהו ג"כ פי' הלואי

כולם פי' מדרגה שהיא התחתונה בבחי' חיות שהוא רוחניות כנגד כולם כי אין ערך דבר גשמי נגד רוחניות. כי אפילו בדבר גשמיות נאמר שהארץ כגריגר חרדל נגד עולם הגלגלים שהם ג"כ גשמיים מכש"כ נגד דבר רוחניות. וכן כל דבר רוחני נגד רוחניות הגבוה ולמעלה ממנו כמ"ש שוקי החיות נגד כולם קרסולי החיות נגד כולם וקמיה כולא כלא חשיב שהכל כאין ואפס ובטלים נגדו ית'. וזה פי' הכל ירוממוך סלה שלעולם ירוממוך שכל מה שמרוממים אותך אין כלום כי יש עוד לרומם. ועוד זה אין לו שיעור שהוא למעלה למעלה מכל מה שנוכל לרומם ואין רוממותו התרחקת מאתנו ח"ו כי אדרבה שבזה התקרבות אצלנו מאחר שהכל בטל אצלו ית' וקמיה כלא חשיב א"כ אין הפסק וזהו בחי' אהרן לדבקה בו ולמהוי אחד באחד. אך הנה כתיב הוא אהרן ומשה הוא משה ואהרן שלפעמים צריך להקדים התורה והמצות כדי שיתפלל אחר כך מאהבה ולפעמים ההתחלה מהתעוררות האהבה בתפלה ואח"כ יכול ללמוד ולעשות* ע"ד שנתבאר (ועי' ברכות בראשית ס"פ א' בחקתי פל"ו מענין הוא משה ואהרן כו').

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאות ביד משה ואהרן. להבין לשון אלה מסעי שהוא לשון רבים וכתוב אשר יצאו מארץ מצרים. והרי מארץ מצרים הוא רק יציאה ונסיעה ראשונה שנסעו מרעמסס לסוכות. גם להבין מהו ביד משה ואהרן, וגם שהרי קצת המסעות היו אחרי מות אהרן. וגם להבין כל ענין מ"ב מסעות ויסעו ויחננו ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה' וכו' וינסו משנאיך מפניך ובנוחה יאמר טובה ה' כו' ועיקר נסיעתם היה לבא לירדן יריחו. הנה המדבר שהלכו בו בני"י נק' מדבר העמים וכתוב המוליכך במדבר כו' נחש שרף ועקרב (דברים ח' ט"ו) שכל הקליפות מקבלים חיותם מן המדבר הנ"ל. והנה כנס"י נק' בשם רחל כדכתיב רחל מבכה על בניה וכתוב כרחל לפני גוזזיה נאלמה כי כל הבהמות אינם נגזזים כ"א הרחלים. וגם שמניחה א"ע ליגזז ואינה מבעטת. והענין דהנה כתיב ומלכותו בכל משלה שאפילו החיצונים מקבלים חיותם מבחי' מלכות רק שכל חיותם אינו אלא מבחי' שערות. וכמו למשל שהשערות הם בחי' חיצוניות ואינם ממהות ועצמות כנראה בחוש שאין שום הרגשת כאב מגזיונות וחתכות השערות רק שנינקתם מעצמות. וכן כל החיצונים אינם מקבלים חיותם מפנימיות מדת מלכותו ית' כ"א מבחי' שערות ואף גם זאת אינם אלא לאחר גזיונות. וזהו כרחל לפני גוזזיה נאלמה לפני גוזזיה דוקא נאלמה כמ"ש נאלמתי דומיה שבחי' הדבור שבעשרה מאמרות הוא בבחי' שתיקה ודומיה שאין מקבלים חיות מע"מ עצמם כ"א ע"י לבושים ושערות המסתירים על בחי' הדבור (ועמ"ש מזה בדי"ה והיה אור הלכנה גבי ענין מהרה ישמע כו' קול כלה ובניאור ע"פ והיה מספר בני"י). והנה כל המ"ב מסעות היו בכדי שינסו משנאיך לבלתי יהיה להם שום יניקה כו' והיינו ע"י נסיעת בני"י דוקא בחיות שנבראו בצלמו ודמותו וכמ"ש נעשה אדם בצלמו כדמותנו וירדו בדגת הים וכו' וכתוב אדם אתם אתם קרוים אדם ולכן הכל תלוי במעשה בני"י. והנה ענין צלמו ודמותנו הוא בחי' יחודא עילאה ויח"ת דמותנו הוא בחי' יח"ת שהוא בחי' דמות ומראה שנדמה ונראה לנו ארץ ושמים וכל הברואים בבחי' יש ודבר. אבל באמת אני הוי' לא שניתתי כתיב ואתה הוא עד שלא נברא העולם כו' וכולא קמיה כלא ממש רק שנראה ונדמה העולם לעיני בשר ליש ודבר בפ"ע ע"ד ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם. ובצלמנו הוא בחי' יחודא עילאה כמו שהוא באמת כולא קמיה כלא חשיב וכמו שהוא קודם שנברא העולם כן גם עתה בלי שום שינוי כו' ועמ"ש מזה ע"פ ראשי

* ע"י בהוספות.

ש"ה ממהות — ועצמות: בבחי' גוסף: האדם.

ופי' מיעוט היינו ביטול, וביטול הוא כלי לאו"ס, וכמאמר לב שא"ס ב"ה הוא אחד האמת שהוא לבדו הוא ואין זולתו וזו היא מדרי' החכ', שהוא בחי' שמן. ופתילה אי' במאו"א שהוא יסוד ז"א. ואור קאי על גילוי הכתר. והנה למטה הרי האור נאחו ע"י שמן ופתילה. וטעם הדבר הוא לפי דבשרש שרשו בספי' העליונות הנה הגילוי דכתר הוא דוקא ע"י מוחין ומדות. אמנם במצרים הי' התחדשות דבר, והתחדשות היתה שהי' הגילוי ישר בבחי' מל' שלא ע"י ההשתל' דרך המוחין והמדות, וכמ"ש ופסח ה' על הפתח, ופסח ודלג. פתח הוא בחי' מל' לג. ופסח ה' על הפתח שדלג עד המדרי' דפתח שהוא בחי' מל'. והיינו שהגילוי הי' מאו"א סלמעלה מסדר ההשתל'. דע"פ סדר ההשתל' לא הי' אפשר להיות היציאה ממצרים. וטעם הדבר הוא לפי דהשתל' העולמות נק' מצרים דקדושה, שהוא בחי' מיצר וגבול כנ"ל. וא"כ הרי בריבוי השתל' שבהעלם אחר העלם יכול להיות ח"ו העלם והסתר האור לגמרי שהוא גלות מצרים כנ"ל. ולכן הנה בכדי שיהי' גאולה מצרים הוא ע"י הגילוי שלמעלה מסדר ההשתל', דזהו מה שנגלה עליהם ממה"מ דכתר עליון דאיהו כתר מל', רק שהוא ע"י ההתלבשות בבחי' מל'. דהרי ביצי"מ לא הי' העברת המסכים וההעלמות לגמרי. דזהו ופסח ה' כו' שהי' הדילוג מלמעלה מסדר ההשתל' על כללות ההשתל' עד הפתח שהוא בחי' מל', ואם ביצי"מ הי' העברת המסכים לגמרי, הרי אז אינו שייך לומר ודלג. אלא שהמסכים וההעלמות היו כמו שהיו קודם, רק שהי' הדילוג על הצמצום. והיינו לא שהעביר את הצמצום כ"א שדלג כבי' עליו. ומאחר שהגילוי הי' בהתלבשות בבחי' מל', הרי אינו גילוי העצמות. ולכך ביצי"מ כתיב והוי' הולך לפניהם בתוס' וא"ו. וארוז"ל הוא ובית דינו, ב"ד קאי על בחי' מל'. והגם שהגילוי הי' מבחי' הוא המורה על עצמותו ית', מ"מ הנה גם בחינה ומדריגה זו באה בהתלבשות בבחי' מל'. ולכך ממשיך כללות הגאולה דמצרים לנר.

קיצור. לגבי אלקים שייך לומר ברא, לגבי אור הכלול נברא, אף שגם הוא בחי' שם בלבד. ויבאר דביצי"מ הי' גילוי מל' דא"ס לאחה"צ, מציאות אור, בהתלבשות בבחי' מל' שלא ע"י השתל'.

(ב) וזהו כימי צאתך מארץ מצרים, דאמר ימי ל' רבים, דכל הימים מימי גאולה הראשונה מגלות מצרים עד גאולה העתידה בב"א הם ימי צאתך מארץ מצרים. והיינו דבגאולת מצרים התחדש ענין עקרי והוא פתיחת הצנור דגאולה. וזהו שאנו מברכין בברכת הגאולה אשר גאלנו וכו', דאינו דומה מי שהוא בגולה ויודע אשר סוף יגאל, למי שהוא משועבד שאינו יודע כלל אם יגאל, ובגאולת מצרים נתחדש כללות ענין הגאולה. ולכן נמשל לנר שהאיר כללות החשך. והגילוי דגאולת מצרים הוא בכאו"א בכל זמן ובכל מקום, וכמאמר בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים. והנה בנר יש מעלה שיכולים להדליקו, והמדליק נר זה הוא האדם. דבאדם יש ג"כ בחינה ומדרי' נר וכמ"ש נר הוי' נשמת אדם, ובנר זה ג"כ יש בו ג' ענינים שמן ופתילה ואור, ובהאור הם ב' גוונים אור לה. שמן הוא בחי' חכ' ובעבודה ענינו הביטול עצמי במדרי' יראה

(ב) תניא סליה בהגהה.

(ג) זהר ח"ב לו, סע"א. וראה לקו"ת שה"ש ד"ה קול דודי ס"ג.

(ד) בארוכה ע"ד כ"ז — בתו"א ושערי אורה ד"ה כי אתה תאיר.

ש"פ חוקת-בלק, י"ב תמוז, ה'תרצ"א שיט

והנה¹⁹ חטא הראשון שהי' בעולם הוא חטא עה"ד דלכאורה יפלא הדבר במאד, איך חטא אדה"ר דהרי בהכרח שהי' איזה סיבה בדבר שהי' יכול להיות כללות הענין דחטא ועון, דהנה אדה"ר הי' יציר כפיו של הקב"ה²⁰ וגופו ממש הי' מהטוב דנוגה²¹ וכמאמר²² תפוח עקבו של אדה"ר הי' מכהה גלגל חמה, וכמארז"ל²³ שופרי' וכו' שופרי' דשכינה, ובמעלת הרוחנים היתה מעלתו נפלאה ביותר דלכך נקרא בשם אדם מל'²⁴ אדמה לעליון²⁵ עד אשר גם בחכמתו בעניני עולם בקריאת שמות היתה חכמתו מרובה מחכמת השכלים הנבדלים²⁶ וכמארז"ל ע"פ²⁷ נעשה אדם, כתוב והרוצה לטעות²⁸, אדם זה מה טיבו, חכמתו מרובה משלכם²⁹, וא"כ הי' במעלה נפלאה כזו בשלימות מעלת הנפש ושלימות מעלת הגוף הנה יפלא הדבר באיזה אופן ירד כל כך שחטא ועבר על ציווי ד', ובהכרח שיהי' איזה סיבה בדבר שיוכל להיות ענין החטא, והסיבה לחטא עה"ד הוא מיעוט הירח שהוא חסרון האור, וחסרון זה הוא מקור לחטא ועון למטה, דאם הי' מאיר גילוי אור, לא הי' באפשר להיות החטא ועון למטה, אבל מצד חסרון האור למעלה שהו"ע צמצום הראשון וכדאי' בע"ח³⁰ דסילק אורו הגדול על הצד³¹, הנה זה עצמו הוא סיבה ונתנית מקום שיכול להיות כללית ענין החטא ועון למטה, והיינו שיכול להיות חסרון האור בסיבת חטא ועון, והגם דצמצום הראשון הנה כוונתו בשביל הגילוי³² וכמ"ש במ"א בארוכה דזה שהצמצום הראשון חלוק משאר הצמצומי' שבסדר השתל' שהם רק בבחי' מיעוט, וצמצום הראשון הוא בבחי' סילוק³³ הנה מזה עצמו מובן דכוונת הגילוי שבצמצום

19) ראה ד"ה באתי לגני תשל"א (ספר המאמרים מלוקט ח"ה ע' קנה ואילך. בהוצאה החדשה – ח"ב ע' שנו ואילך).

20) ראה ב"ר פכ"ד, ה. קה"ר פ"ג, יא (ב). אדר"נ ספ"א. מדרש אגדת בראשית פי"א. פי"ט.

21) ראה תורת חיים בראשית לב, סע"א ואילך. וראה גם ד"ה ביום השמע"צ שנה זו (תרצ"א).

22) ויק"ר פ"כ, ב. תנחומא אחרי ב. מדרש משלי פ"א. זהר ח"א קמב, ב. רסו, סע"ב. ח"ג שו, ב. תקו"ז בהקדמה (י, ב).

23) בבא בתרא נח, א כגירסת העין יעקב.

24) ישע"י יד, יד.

25) ספר עשרה מאמרות מאמר אם כל חי ח"ב פ"ג. של"ה ג, א. כ, ב. רסח, ב. שא, ב. שעג, א. שפו, ב. עבודת הקודש ח"א פי"ז ואילך. לקו"ת במדבר יג, ב. מטות פא, ג.

26) המלאכים נקראים "שכלים נבדלים" – ראה מורה נבוכים ח"א רפמ"ט. ח"ב פ"ב. פ"ו. ספר העיקרים מאמר ב פ"א (הובא בספר החקירה להצ"צ יג, א). פרדס שער ו (שער סדר עמידתן) פ"ו. עץ חיים שער נ (שער קיצור אבי"ע) פ"ז. לקו"ת שלח מה, א. מו, רע"א. ספר המאמרים עזר"ת ע' צח. ועוד.

27) בראשית א, כו.

28) ב"ר פ"ח, ה.

29) ב"ר פי"ז, ד.

30) שער א (דרוש עיגולים ויושר) ענף ב.

31) ראה תניא פמ"ט (סט, א): "הניח וסילק לצד אחד דרך משל את אורו הגדול". ובהערות ותיקונים לתניא שם: "לצד אחד" – "לצדדין (כי הסילוק הי' לכל הצדדין בשוה)".

32) ראה המשך תרס"ו ע' ד. המשך תער"ב ח"ב ע' א'ג ואילך. ספר המאמרים עטר"ת ע' שסג. תש"ד ע' 229 ואילך. ובכ"מ.

33) ראה עץ חיים שבהערה 30. שם סוף ענף ד. אוצרות חיים ומבוא שערים בתחלתן. לקו"ת הוספות

ספר המאמרים עמוד מס 326 תרצ"א שניאורסון, יוסף יצחק בן שלום דוב בר הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

הראשון הוא עוד יותר מכמו שהוא בהצמצומי דסדר השתל, וא"כ איך אפשר דחסרון האור שלמעלה יהי נתינת מקום על חסרון האור למטה בסיבת חטא ועון שהוא היפך רצון העליון, אך הענין הוא דהן אמת דהצמצום הראשון הוא בשביל הגילוי, וזה מה שהצמצום הראשון הוא בכחי סילוק מורה על כוונתו הפנימית שהוא בשביל הגילוי ביותר, אבל עם זה הנה גוף ועצם הצמצום הוא היפך הרצון, דרצון העליון הוא שיהי גילוי אור, שהרי זה עצמו הי' סיבת הצמצום וכמ"ש בע"ח³⁴ כשעלה כו' ויזכו להיות מרכבה למעלה³⁵ שיהי העבודה בעבודת הנבראים בכח עצמן ויגיעתן דוקא והיינו שהכוונה הוא שיהי גילוי אור, ושהגילוי אור יהי ע"י עבודה בכח עצמן, וכן הוא בההשפעה העליונה דמשמיא מיהבי יהבי³⁶ לישראל שפע ברכה וכמ"ש³⁷ יברכך הוי' וגו', יאר הוי' פניו אליך, ישא הוי' פניו אליך, וארז"ל³⁸ אמרו מה"ש³⁹ כלום יש משוא פנים לפניו ית' א"ל ואיך לא אשא כו' שהכוונה העליונה שהמשכת ברכת השפע יהי ע"י עבודה בקיום תומ"צ ורק דכאשר ח"ו אין עושיין רש"מ אז יש ח"ו מניעות ועיכובים בגילוי השפע, דכללות כולם הוא לפי דרצה"ע הוא בגילוי אור, א"כ הרי זה מה שכבי צמצם א"ע הוא היפך הרצון, ולזאת הנה חסרון האור שע"י הצמצום הראשון הנה זה עצמו הוא סיבה לחטא, שיכול להיות חסרון האור ע"י חטא ועון, והיינו דמיעוט הירח שהוא מיעוט האור ה"ז מקור על חסרון האור הבא בסיבת חטא ועון, והסיבה ונתינת מקום על מיעוט הירח הוא מה שדין לא אהניא לי' שגרם שבה"כ דתהו, וכמאמר⁴⁰ הי' בורא עולמות ומחריבן דדין לא אהניא לי'. וזהו"ע דחטאת יש בו ג' פירושים שהם ג' ענינים הא' ל' חסרון, והו"ע הצמצום שהוא חסרון האור שלמעלה וזה מקור וסבה לחטאת שהוא חטא ועון, ולהיות דסיבת החטא בא בסיבת חסרון האור שלמעלה הנה ע"י התשובה שהוא המשכת האור מנקים ומטהרים, והיינו דבחטאת ישנם כל הג' ענינים והוא הנקיון וטהרה מהחטא ועון הבא בסיבת חסרון האור בצמצום הראשון.

וביאור דבר זה דחסרון האור שלמעלה הוא המקור היינו הנתינת מקום שיכול להיות ענין חטא ועון ח"ו למטה, דהנה כתיב (בראשית א' ט"ז) ויעש אלקים את שני המארת הגדולים וגו' ופרש"י שוים נבראו וצ"ל מהו אומרו שוים נבראו דלכאוי' הי' לי' למימר שוים בראם, אך הענין הוא דהנה בזח"א (ד"כ ע"א) אי' את שני המאורות הגדולים, בקדמיתא בחבורא חדא, רזא דא שמא שלים כחדא הוי'

לויקרא נא, ג. תו"א וירא יד, ב. ספר המאמרים תרפ"ט ע' 253. תרצ"ו ע' 75 ואילך. תרח"ץ ע' מא. תש"ב ע' 28 ואילך. לעיל ע' לא. ובכ"מ.

(34) שער הכללים רפ"א.

(35) עכ"ל העץ חיים.

(36) עפ"י לשון חז"ל – תענית כה, א (כגירסת העין יעקב).

(37) נשא ו, כד"כו.

(38) ברכות כ, ב.

(39) = מלאכי השרת.

(40) ב"ר פ"ג, ז. פ"ט, ב. קה"ר פ"ג, יא. וראה ספר המאמרים ה"ש"ת ע' 55.

קצו

ישעיה יב

תרגום

וּבְנֵי עֲמוֹן יִשְׁתַּמְעוּן לְהוֹן:
 (טו) וַיִּבֶשׂ יְיָ יֵת לִישׁוֹן יִמָּא
 דְּמִצְרַיִם וַיְרִים מַחַת גְּבוּרָתִיהָ
 עַל פֶּרֶת בְּמִימְרָ נְבִיזְהִי
 וַיִּמְחַיֵּינִיהָ לְשִׁבְעָא נְחָלִין וַיַּחְכּוּן
 בֵּיהָ בְּסַנְדְּלִין: (טז) וַתְּהִי אוֹרַח
 כְּבִישָׁא לְשֹׂאֲרָא דְעַמִּיהָ
 דִּישְׁתָּאֲרָא מֵאֲתוּרָאָה כְּמָא
 דְהוֹת לְיִשְׂרָאֵל בְּיוֹם מִסְקִיהוֹן
 מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם: (א) וַתִּימַר
 בְּעַדְנָא תְּהִיא אוֹדִי קְדָמְךָ יְיָ
 אֲרִי עַל דְּחִבִּית קְדָמְךָ הָוָה
 רוּגְזָךָ עָלַי וּכְדוּ דְתַבִּית

יָדָם וּבְנֵי עֲמוֹן מִשְׁמַעְתָּם: טו וְהַחֲרִים
 יְהוָה אֶת לְשׁוֹן יַם־מִצְרַיִם וְהִנִּיף יָדוֹ
 עַל־הַנָּהָר בְּעַיִם רוּחוֹ וְהִכָּהוּ לְשִׁבְעָה
 נְחָלִים וְהִדְרִיךְ בַּנְּעָלִים: טז וְהִיתָה
 מִסְלָה לְשֹׂאֲרָא עַמּוֹ אֲשֶׁר יִשְׂאָר מֵאֲשׁוּר
 כַּאֲשֶׁר הִיתָה לְיִשְׂרָאֵל בְּיוֹם עֲלֹתוֹ
 מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: יב א וְאִמְרָת בְּיוֹם
 הַהוּא אוֹדֶךָ יְהוָה כִּי אֲנִפְתָּ בִי יֵשֵׁב

תולדות אהרן

רש"י

נפ. עקידה שער עב: אורך ח'. נדה לא:

די צמערצא: ובני עמון משמעתם. כתרגומו
 ישתמעון להון, מקבלין מלכותם עליהם:

(טו) והחרים. ליצשו כדי שיעצרו צו גליות ישראל ממצרים: על הנהר. נהר פרת לעצור צו גליות
 אשור: בעים רוחו. אין לו דמיון צמקרא ולפי הענין יפתר צחוק רוחו: לשבעה נחלים. לשבע גזרים
 לעצור צו שבע גליות האמורות למעלה מאשור וממצרים וגו', ומאיי הים אינו מאותו זד: והדריך.
 צתוכו את הגליות: בנעלים. ציצשה: (טז) והיתה מסילה. צתוך המים לשאר עמו: (א) ואמרת.
 צראותך זאת: אורך. כי אנפת בי. והגליתני וכפר גלותי עלי ועתה נרצה עוני וישצ אפך ותנחמני
 ויונתן תרגם אורך ה' כי חטאתי לך ועל כן אנפת צי ולולי רחמיך לא הייתי כדאי לשצ אפך ולנחמני

ביאור הגר"א

צמורה ארך ישראל, הם יהיו משלוח ידם, פירוש שחמיד יצוו אותם: ובני עמון משמעתם. שהם מרחוק יהיו משמעתם, אבל
 אדום ומואב שקרובים לארך ישראל הם יהיו משלוח ידם: (טו) לשון ים מצרים. כדרך שעצרו גאולי מצרים את לשון ים: והניף
 ידו על הנהר. הוא פרת שהוא על דרך אשור: בעים רוחו. פירוש צרות חזק: והכהו לשבעה נחלים. כפי ציה הצרים, וצנהר
 הכהו, לפי שמצרים אצות הטומאה וכתב זאת רוח הטומאה אעציר מן הארך, שלא יהיה כלל, לכן כתיב כאן והצרים. אבל
 אשור שהוא אצות נויקין לא יצרים אלא יכהו לו' נתלים שהן ז' ואחד כנ"ל: והדריך בנעלים. פירוש לפי שצמקוס קדוש כתיב
 של נעליך כו', אבל לעמיד לצוא אף על פי שיקרא לירושלים כסא ה' כולו קודש אעפ"כ ידריכו בנעלים: (טז) והיתה מסילה
 וגו'. פירוש המכשולים שצדך או אצן נגף או המים, אבל כאשר רוח הטומאה יעציר מן הארך והוא משול ים מצרים, ויצער

מצודת ציון

מצודת דוד

(טו) והחרים. ענין כריתה ואבוד: לשון ים מצרים. הוא הנילוס
 ולפי שהוא מתרבק אל הים נראה כאלו הוא לשון הים ועל שם
 שהוא נמשך כלשון נקרא לשון: והניף. ענין הרמה: בעים. ענין
 חזק ואין לו דומה: והדריך. מלשון דרך והלוק: (טז) מסלה. דרך
 סלולה וכבושה: (א) אנפת. כעסת כמו פן יאנף (תהלים ב):

משמעתם. יסורו אל משמעתם ר"ל יהיו נשמעים להם
 לקבל מצותם: (טו) והחרים. יכרית מי נהר מצרים להיות
 בו דרך לעבור בו גאולים: על הנהר. זה נהר פרת:
 והכהו. את כל אחד יכה להיות נחלק לשבעה נחלים
 ויהיה שביל ודרך בין נחל לנחל: והדריך. דרך השבילים
 ההם ידריך בני הגולה לדרך בנעלים אשר בגליהם כי

תשוב להיות יבשה: (טז) והיתה מסלה. תהיה דרך סלולה כאלו היה שם דרך מעולם: אשר ישאר. שלא מתו בגולה:
 מאשור. תזור על מלת מסלה המסלה בדרך ישר יהיה מאשור: כאשר וכו'. כמו שהיתה מסלה בים סוף ביום עלותו
 וכו' כז יהיה מסלה בנהר פרת ונהר מצרים: (א) כי אנפת בי. והגליתני וכפר גלותי עלי ועתה נרצה עוונתי וישוב מעלי

אֶפְךָ וּתְנַחֲמֵנִי: ב הִנֵּה אֵל יִשְׁוּעָתִי

אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחַד כִּי עֲזִי וְזִמְרַת יְהוָה

יְהוָה וַיְהִי-לִי לְיִשְׁוּעָה: ג וּשְׂאֲבָתָם-

מִים בְּשִׁשּׁוֹן מִמַּעֲיָנִי הַיִּשְׁוּעָה:

ד וְאִמְרָתָם בַּיּוֹם הַהוּא הוֹדוּ לַיהוָה

קְרָאוּ בְשֵׁמוֹ הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילֹתֵי

הַזְכִּירוּ כִּי נִשְׁגַּב שְׁמוֹ: ה זִמְרוּ יְהוָה כִּי

לְאוֹרֵיֶיךָ יִתְנֶב רִוְגְךָ מִנִּי
וּתְרַחֵם עָלַי: (ב) הָא עַל מִימְרֵי
אֱלֹהִים פּוֹרְקֵנִי אֲנִי רַחֵץ וְלֹא
אֲדַעֵן אֲרֵי תוֹקְפֵי וְתוֹשִׁבְחָתִי
דְחִילָא יי אֲמַר בְּמִימְרֵיהּ וְהוּהּ
לִי לְפָרִיק: (ג) וְתִקְבְּלוּן אִוְלָפִן
חֲדַת בְּחֻדָּא מִבְּחֵירֵי צְדִיקָא:
(ד) וְתִימְרוּן בְּעֻדְנָא הַהִיא אֹדוּ
קְדָם יי צְלוּ בְּשִׁמְיָהּ חֻוּ
בְּעַמְמֵי עוֹבְדוֹהֵי אֲדַכְרוּ אֲרֵי
תִקְיָה שְׁמִיָּהּ: (ה) שְׁבַחוּ קְדָם יי

תולדות אהרן

רש"י

כי עזי. עקידה שער מ: ושאתם מים. סכה מח נ זוהר בלק
(סוכה נה): ביום ההוא. עכ"ם כד: זמרו ה'. עקידה שער לט:

והנה שז אפך ממני: (ב) עזי זמרת יה ה'. עז
ושבח של הקדוש צרוך הוא הוא היה לי לישועה,

ואין לפרש עזי עוז שלי שלא מנינו במקרה עזי נקוד חטף קמץ אלא שורק עזי חוץ משלש מקומות
שהוא סמוך אלל זמרת ולא זמרת כמו זמרת אלא על כרחק זמרת דבוק הוא למיבה של אחריו לכך
אני אומר שאין יו"ד של עזי אלא כמו יו"ד של שוכני סנה (דברי' לג): יה יהוה. עד הנה היה שמו
חלוק וצמפלתו של עמלק נעשה שלם וכן הוא אומר כי יד על כס יה (שמות יז) אין הכסף שלם ואין
השם שלם עד שתהא מלחמה לה' בעמלק: ויהי לי לישועה. כמו היה לי לישועה ודרך מקראות לדבר
כן כמו ואשר לא שם לבו (שם ט') וגו' ויעזוב את עצדיו ואת מקנהו ועוד דברי הימים (ב י') וצני
ישראל היושבים בערי יהודה וימלך עליהם רחבעם היה לו לומר מלך עליהם רחבעם: (א) ושאתם.
ותקבלון אולפן חדת: ממעיני הישועה. כי ירחיב לבם על ידי ישועה הצאה להם ויתגלו להם רזי
התורה שנשתכחו בצבל על ידי הנרות: (ד) עלילותיו. מעלליו: הזכירו. לשבח כי נשגב הוא:

ביאור הגר"א

את הנוקין היינו אשור, אז היתה מסילה: (ה) זמרו ה' בי גאות עשה. ז"ש אשירה לה' כי גאה גאה כו', גאותו בשתקים ונסתה,
ועתה נתגלה גאותו בצרף כמ"ש (שם יט, יז) ואכבדה צפרעה וכל חילו וידעו מנצרים כי אני ה', וכן לעמיד לבוא והתגדלתי
והתקדשתי ונודעתי כו' וידעו כי אני ה', וז"ש מודעת זאת בכל הארץ. שעתה כסיל לא יצין את זאת. וזאת הצרכה לו סכמו

מצודת ציון

מצודת דוד

(ב) עזי. ענין חוזק והיו"ד יתירה: זמרת. מלשון זמר ושבח: ויהי
לי. כמו היה לי וכן ויעזב את עבדיו (שמות ט) ומשפטו עזב:
(ג) ושאתם. לקיחת המים נקראת שאיבה: (ד) עלילותיו. מעשיו:
נשגב. חזק:

אפך ותנחמני בהבאת הטובה: (ב) הנה אל ישועתי. הואיל
ועמי אל ישועתי אשכון בטח ולא אפחד עוד: כי עזי
זכר. העוז והשבח של המקום ה' לי לישועה ר"ל
התשועה היתה למען הראות חזקו ולמען אזמר בשבחו:
(ג) ושאתם מים בששון. ר"ל כמו השואב מים מן המעיין

הנובע הנה שואב הוא בששון כי לא ידאג פן יכלה המים כן תשאבו בששון את הישועה ממעיני הישועה כי לא
תופסק התשועה כי יד ה' לא תקצר: (ד) ואמרתם. תאמרו זה לזה דרך זרוז: הודיעו. לפרסם הנס: הזכירו. היו מזכירים
זה את זה שבחי המקום כי נשגב שמו ומהראוי אם כן להזכיר שבחיו: (ה) זמרו ה'. זמרו אל ה' כי עשה דבר הראוי

מנחת שי

(א) ותנחמני. בספרים מדוייקים הוא' במאריך: (ב) כי עזי. העיין בקמץ חטף מפני דגשות הזיין: (ג) ממעיני. העיין בפתח:

קב

מדרש

פרשת וישב

תנחומא

בו, תלמידי חכמים שומרי תורה
שהיא דת אש ונתנה מיד אש אוכלה
ולומדיה בית יעקב אש, על אחת
כמה וכמה. לכך נאמר, מה גדלו
מעשיך ה'. מהו מאד עמקו
מחשבותיך. אמר רבי יוחנן, מחשבה
עמקה נטלת עם אברהם בין הכתרים
כשאמר לו ידע תדע כי גר יהיה
ורעך. אמר רבי יהודה בר שלום,
שיהיו גרים ותושבים בארץ לא להם
משפעתדין ארבע מאות שנה, והיו
חיבין לירד מכפתין בקולרין. ולא
עשה כן, אלא חשב היאך להורידן
בכבוד, והביא עלילה שיאהב יעקב
ליוסף וישנאוהו אחיו וימכרוהו
לישמעאלים ויורידוהו למצרים וירד
יעקב ובניו בשבילו, שנאמר, ויוסף
הורד מצרימה.

(ד) ויוסף הורד מצרימה. זה שאמר
הכתוב, לכו חזו מפעלות
אלהים נורא עליליה על בני אדם
(תהלים ס"ו). אמר רבי יהושע בן קרחה,
אף הנוראות שאפה מביא עלינו,
בעלילה את מביאן. בא וראה כשבא
הקדוש ברוך הוא את העולם, מיום
הראשון ברא מלאך המות. מנין. אמר
רבי ברכיה, משום שנאמר, וחשך
על פני תהום (בראשית א'), זה מלאך
המות המחשיך פניהם של בריות.
ואדם נברא בששי ועלילה נתלה בו

הים (יונה א'). והדג עלה ליבשה וחה,
שנאמר, ויאמר ה' לדג ויקא את יונה
אל היבשה. נמצא, מקום מיתתו של
זה חיו של זה, ומקום מיתתו של
זה חיו של זה. לכך נאמר, מה גדלו
מעשיך ה'. יש לה בריות שהן גדלות
באור ואינן גדלות באור, יש לה
בריות שהן גדלות באור ואינן גדלות
באור. אם עולות שבאור לאור, אין
להם חיים. ואותן שבאור אם עולות
לאור, אין להם חיים. וחנוניה מישאל
ועזריה השלכו לתוך הכבשן ועלו,
שנאמר, באדין נפקין שדרך מישך
ועבד נגו מן גוא נורא (דניאל ג').
בריות הגדלות באור ואינן גדלות
באור, ואיזו, זו סלמנדרא. כיצד.
הזגין העושין את הזכוכית, כשהן
מסיקין את הכבשן שבעה ימים
ושבעה לילות רצופין, מכבד האור
יוצא משם בריה הדומה לעפכיש
(ס"א לעכבר), והבריות קורין אותה
סלמנדרא. אדם סף ידו מדמה או
אחד מאבריו, אין האור שולטת
באותו מקום. למה. על שתחלת
בריאתה מן האור. מפאן אמרו
חכמינו זכרונם לברכה, תלמידי
חכמים אין אור של גיהנם שולטת
בהן, קל וחמר מסלמנדרא. ומה
סלמנדרא על שתחלת בריאתה מן
האור, הסף מדמה אין האור שולטת

עשו ויאמר אני עשו בכורך⁶⁵ שזהו כצ"ג שנעשה בע"ת ממש כמאמר דמשיח אתא לאתאבא⁶⁶ צדיקייא בתיובתא שהן כללות נש"י שנק' צ"ג. שיהיו בע"ת להפוך חושך לאור כו'. שזהו יותר מגבוה מאור דתו"מ. ואמנם דוקא ע"י שהם צ"ג ועושין תשובה. אבל תשובה לבדה בלי תו"מ לא יועיל. לפי שאין בירור דעשו רק ע"י יעקב דוקא. כשלבש בגדי עשו ולקח במרמה הכרכות דעשו באופן שהי' יצחק סכור שמברך לעשו ממש. וכמ"ש ולא הכירו כי היו ידיו שעירות ויברכהו⁶⁷ כו'. שאם הי' יודע יצחק שהוא יעקב לא היה מברך אותו בכרכות האלה כי ברכת יעקב הוא ברכת אברהם. שהיא המשכות אורות⁶⁸ דבחי' התיקון דשם מ"ה דתו"מ בא"י דוקא כנ"ל. ולא מבחי' אורות דתוהו שלפני התקון. וזה היה נעלם מיצחק שצ"ל בירור והעלאה דתוהו כמו התשובה דבחי' או"ח ע"י יעקב דוקא. ומה גם ששלימות העליה דיעקב בתו"מ לע"ל אינו אלא ע"י התשובה דוקא. דתו"מ בלא תשובה לא יאיר האור דעצמות א"ס ממש רק ע"י העלם דחשמ"ל העליון. ולע"ל כתיב ולא יכנף עוד⁶⁹ כו'. וזהו שיאמרו כי אתה אבינו דקאי על יצחק⁷⁰. שהעלה ליעקב בגבו' דאו"ח דתשובה שיאיר ע"י כל העלם דעצמות א"ס לגילוי יותר מאור דתיקון שבא בקו המדה אחר הצמצום כו'. (וראי' ממשא שלא זכה לתשובה⁷¹ רק קודם מותו כו'). ועכ"ז אין העלאה דתשובה רק ע"י תו"מ דיעקב מטעם הנ"ל. וזהו דתכלית חכ' תשובה ומע"ט. שניהם יחד. וכן אמר דיפה שעה אחת⁷² בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי עוה"ב. דעוה"ב אינו רק לצ"ג בתו"מ כנ"ל וד"ל:

(י) **וליהבין כל הנ"ל בתוס' ביאור⁷³ בענין הצחוק דבחי' יצחק.** שעליו יאמרו לע"ל כי אתה אבינו כו'. כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו כו'. (באופן אחר). ויש להקדים תחלה תוס' ביאור בענין הקניגא⁷⁴ שיעשה ה' לצדיקים לע"ל עם לויתן ושור הבר. שילחמו זה עם זה. ושור הבר ינגח ללויתן בקרניו כו'. ולויתן ישחטנו בסנפיריו כו'. והקשה הלא כמגל קציר הוא. ופסול לשחוט בו כו'. כדתנן בכל שוחטין⁷⁵ כו'. ותירץ ותורה⁷⁶ מאתי תצא⁷⁷. מאתי תתחדש הלכה ויהיה מגל קציר כשר לשחוט בו⁷⁸. וזה פלא. אך הנה תחלה יש להקדים ביאור ענין קניגא זו מה היא רומזת ולמה זה דוקא בלויתן עם שור הבר כו'. (ובמדרש רבה לא הזכיר שור הבר אלא בהמות סתם⁷⁹. שנותץ ללויתן בקרניו וקורעו. ולויתן שוחטו בסנפיריו כו'). והנה עיקר קניגא זו היינו ענין⁸⁰ שחוק וצחוק שיעשה ברמו על מעשה הצדיקים בעוה"ז. על מה שמקיימין כל התו"מ בסו"מ וע"ט שזהו בכלל ענין לויתן ושור הבר כמשי"ת. שמלחמה שנצחו ליצה"ר בסו"מ וגברו כח הטוב במעשה הטוב במ"ע לא היה מכח עצמם כנ"ל. שהרי אמרו שיצרו של אדם מתגבר⁸¹ עליו בכל יום. ואלמלא הוי' עוזרו לא יכול לו כו' הרי היה בכח היצה"ר להחטיא גם הצדיקים. רק בעזר ה' לצדיק יכבוש אותו (וכמו שאמרו בכמה עובדות שניצלו הצדיקים מן הרע. רק ע"י כרוז שמכריזים ברקיע על הקליפות הזהרו בפ' ותורתו. כמו באב"י שאמר שוינא לדמך⁸² כו' וכה"ג). ואע"פ שניתנה הבחירה לאדם למאוס ברע ולבחור בטוב⁸².

רק ע"י התשובה שמהפך החשך גשמי דרע דקליפות הטמאות לטוב. שזהו כמו הפוך המות עצמו לחיים וקללה לברכה כנ"ל. שהן שירי הז"מ דתוהו שנפלו למטה ברע גמור שלא יוכלו להתברר ע"י החכ' דתורה אור רק ע"י התשובה לבד שמהפך הזדונות לזכויות. כי קמי' גם חושך לא יחשיך⁸³. והחושך עצמו יהופך לאור. מה שאין זה בכח האור דח"ע להפוך רק להבדיל בין טו"ר וכנ"ל וד"ל. וזהו הטעם שאהב יצחק לעשו בנו הגדול כי שרש עשו מבחי' הגבורה דז"מ דתוהו שנפלו למטה ברע גמור. ושרשו למעלה בבחי' גבורה עילאה דחושך סתרו. שהוא בחי' ס"ג דתוהו שלמעלה מבחי' מ"ה⁸⁴ דתיקון כמ"ש לפני מלך מלך לבני⁸⁵ כו' וזהו שרש יצחק בבחי' גבורה דע"י ברשפי אש התענוג הנעלם שעולה למעלה שכחו חזק מאד להיות מהפך גם החושך לאור כמו להחיות המתים כנ"ל ולעשות הגדלה וריבוי גדול בבירורי' דק"ג גם ברע גמור להעלותם לקדש העליון כמו ויזרע יצחק כו' ויגדל⁸⁶ כו' כמו לע"ל שיאמרו בגוים דוקא הגדיל ה' כו' כנ"ל. וכמו חפירות דבאר מ"ח שנקרא מים תחתונים שעולין באו"ח דתשובה כנ"ל. ע"כ רצה להעלות לעשו שלמטה גבורות קשות הרע⁸⁷ גמור לשרשו בגבורות עליונות דקדושה ע"י תשובה שיכול הנופל למטה לעלות כמו שהוא בלא תיקון דתו"מ. כמו ראב"ד שקנה עולמו בשעה א' וכנ"ל בענין אבינו אדם⁸⁸ בקדוש ישראל יגילו כו'. וזהו שאהב לעשו כי ציד בפיו שהן ניצוצי' דקדושה שנפלו בשכה"כ דק"נ. כנשמות הגריסים⁸⁹ כעובדי' גר אדומי⁹⁰. ושמע'י ואבטליון⁹¹. ור"ע ור"מ⁹². וכה"ג כל האורות תקיפים דתוהו שנפלו בגבו' קשות דק"נ שעולין למעלה נק' ציד⁹³ כצד חיות ועופות במדבר כו'. ואם היה יצחק מעל' לעשו כמו שהוא למעלה. היה גבוה מיעקב איש תם יושב אוהלים בתיקון דאור דחכ' דתורה. כי במקום בע"ת צ"ג אין יכולים לעמוד. שעולים בהעלם דחשך סתרו שלמעלה מאור דח"ע הקדומה כו'. ולא היה קיום ליעקב בתו"מ בא"י. (וראי' מתשובה דאנשי נינוה⁹⁴ שהיה מזה קיטרוג על ישראל ע"כ היה יונה מונע משליחות וצר לו מאד כי אוה"ע⁹⁵ קרובי תשובה הן⁹⁶ כו') ולזה נתחכמה רבקה שאוהבת ליעקב שהיא בחי' התיקון⁹⁷ דאמ"ת דתו"מ שבשרשו האמיתי הוא למעלה גם מבחי' ההעלם מבחי' חשך סתרו והוא בעצמות א"ס ממש שהוא למעלה גם מהעלם דתענוג האו"ח (ו"ש אנכי איש חלק⁹⁸ כמו כי חלק הוי' עמו⁹⁹ בלי צמצום והעלם דבחי' שערות דאו"ח כמשי"ת) ולקחה בגדי עשו החמודות (שזהו כתנות עור דאדה"ר¹⁰⁰ שלאחר הבירור נקרא אור בא¹⁰¹ כאשר בחי' ההעלם דחשך העליון יאיר כו') ולבשה ליעקב. ועורות גדיי העזים¹⁰² על צואריו. וידיו שעירות. שזהו ענין התשובה דאו"ח בבירור הרע לטוב. כמ"ש וירח ריח בגדיו דוקא. ויברכהו¹⁰³ ויאמר ריח בני כריח שדה כו' (כמשי"ת). ויקבל יעקב ברכות עשו בגבו' עליונות דתוהו. והענין הוא לפי שבאמת גם בירור דז"מ דתוהו ע"י התשובה צריך להיות ע"פ החכמה דתורה דוקא כנ"ל במ"ש בחסד ואמת דתו"מ יופר עון ב"ג מדה"ר ביוה"כ. לפי ששרש החכ' דתורה למע' בעצמו' א"ס ממש. שלמעלה מחשך ואור דהעלם וגילוי (כמשי"ת) וע"כ רצתה רבקה שיהיה עליה דעשו איש שעיר בתשו' ע"י יעקב דוקא. שהוא צ"ג בתו"מ. באופן שיעשה במרמה שילבש בגדי

כמ"ש ראה נתתי לפניך החיים והטוב המות והרע ובחרת בחיים כו'. הרי עיקר הכח הוא ניתן לאדם מצד עצמו דוקא לבחור בטוב כו' וכמ"ש איזהו גבור הכובש את יצרו כו'. והרי אמר הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים כו'. שע"ז הוסד יסוד השכר והעונש⁵⁵. שכר לצדיקים שלכם ברשותם בהתגברם על הרע לבעור. ועונש לרשעים שהולכים אחרי שרירות לבם הרע. וכמו וירא כי רבה רעת האדם כו'. אך עכ"ז גם זה הכח ועוז שיש בצדיקים להגביר הטוב על הרע. מאת ה' בא לעזור לו בזה. וכן להיפוך לרשעים ימנע העזר. וינתן רשות להקליפות להביאו לידי חטא להגביר הרע שבו יותר⁵⁶ על הטוב כענין שאמר הבא לטהר הרבה מסייעין אותו מלמעלה. וכן אמר מקדש אדם א"ע מלמטה⁵⁷ מעט מקדשין אותו מלמעלה הרבה. ולהיפוך הבא לטמא פותחין לו⁵⁸ שערי טומאה כו' שנא' אם ללצים הוא יליץ⁵⁹ כו'. וכן אמר אדם מטמא א"ע⁶⁰ מעט מטמאין אותו הרבה. וכן מ"ש מה' מצעדי גבר כוננו. בדרך שאדם רוצה לילך⁶¹ מוליכין אותו כו'. אך באמת ממאמרים אלו אין ראוי. דמ"ש הבא לטהר או לטמא. או מ"ש בדרך שאדם רוצה לילך כו'. הרי כבר בא לטהר. ובחור בטוב. שזהו עיקר נקודת הבחירה ברצון שכלב בתחלה. לבחור בטוב או ברע. ולפי שבוחן לבות ה"י⁶² יעזור לבחור בטוב כמו לא ימנע ה' טוב⁶³ להולכים בתמים כו'. ולהיפוך לבחור בנקודת לבו לטמא ברע פותחין לו שערי טומאה. שע"ז עוזרין לו לימשך ברע יותר כו'. וכענין מצוה גוררת מצוה⁶⁴ ועבירה גוררת עבירה כו'. כמ"ש מקדש א"ע מעט בפומ' או מטמא א"ע מעט כו'. וא"כ גם מ"ש אלמלא ה' עוזרו לא יכול לו זהו ג"כ כשנקודת לבו נוטה לבחור בטוב ולמאוס ברע ומתגבר על הרע. רק שאינו יכול לו בלתי עזר ה'. ועכ"ז נקרא גבור הכובש את יצרו כו'. אבל בלי בחירה כלל בתחלה. רק שיעזרו בכח העליון האלקי שיבחור בטוב או להיפוך. א"כ בטלה עיקר ענין הבחירה שאמר ובחרת בחיים כו' דמשמע שזהו כמו ברשות האדם בכחו מצד עצמו לבד. ואם הכל מעוז העליון⁶⁵ יבא לאדם טו"ר. לפי"ז לכאורה יבוטל ענין⁶⁶ השכר והעונש לצדיק ורשע שזהו יסוד כל התורה כו'. והנה במדרש אמר ע"פ נורא עלילה על בני אדם⁶⁷ שעושה עלילות על בני אדם שבעלילה בא. לפעמים גובר הרע דיצה"ר על האדם ויחטא אף שלא היה בחירה בלבו לזה בתחלה כלל. כמו שהיה בדוד המלך ע"ה שהיה בו רוה"ק בתמידות⁶⁸. ולא היה ראוי כלל לאותו מעשה⁶⁹ דבת שבע. רק מלמעלה הסיתו עליו היצה"ר להביאו לחטא זה⁷⁰. כמ"ש ראויה היתה בת שבע לדוד⁷¹ כו'. ואמר למען תצדק כו'. ואלמדה פושעים⁷² דרכיך כו'. וכן להיפוך לפעמים יגבור כח הטוב דיצה"ט על הרשע ויתעורר בתשובה שלימה ויהי צדיק. כתשובה דמנשה⁷³ כו' והיינו ע"י תחבולות שונות. כמו להביא יסורין ממרקין לשבור לבב הרשע ולהכניעו. ולהיפוך להגביה לבב הצדיק בתענוגי העוה"ז ובגדולה יתירה להפילו ברע כמו וישמן ויבעט⁷⁴ כו'. וכמו והוא מסיבת מתהפך בתחבולותיו⁷⁵ כו' שהן תחבולות שונות ונסיגות וצירופים שלא יכול לעמוד בהן ויחטא כו'. וכן יש כה"ג גם בלא תחבולות ועלילות. רק מלמעלה מדיחין אותו ומתעים

אותו מדרך הטוב לדרך הרע. כמ"ש למה תתענו ה' מדרכיך⁷⁶ תקשיח לבנו מיראתך. (ואמר במדרש רבה פ' וישב כשרצית⁷⁷ כו' עיין לעיל). וכן אמר אליהו ואתה הסיבות את לבם אחרנית⁷⁸ וכה"ג. שנק' שמאל דוחה. וכמ"ש ואשר הרעות⁷⁹ שבראת ליצה"ר. וכמ"ש נגמ' (דברכות דף לב)⁸⁰. ולהיפוך ימין מקרבת. שמעוררים לב האדם מלמעלה שילך בדרך הטוב אע"פ שלא הכין לבו בכח הבחירה מצד עצמו כלל כו'. וזהו פלא גדול לכאורה. דהלא יסוד כל התו"מ ניתן רק על כח הבחירה שביד האדם שמצד עצמו⁸¹ דוקא. כמו אם בחוקתי תלכו⁸². והיה אם שמוע כו'⁸³. השמרו לכם פן יפתה לבבכם כו'⁸⁴. וכן והתברך בלבבו לאמר⁸⁵ בשרירות לבי אלך כו'. שע"ז יסוד השכר בג"ע. ועונש בגיהנם. כמ"ש ר' יוחנן בן זכאי איני יודע באיזה דרך⁸⁶ מוליכין אותי כו'. ואע"פ שיצה"ר מתגבר על האדם. זהו עיקר העבודה ללחום נגד היצה"ר בגבורה גדולה להתגבר עליו כמאמר איזהו גבור כו'. וכמשל הזונה עם בן המלך⁸⁷ שמפתה אותו. וכאשר לא ישמע אליה גם היא תעזור אותו למנוע מן הרע כו'. (ויש שמונעים אותו מלמעלה שלא יפול בחטא. אם בתום לבו עשה. ולא ידע כי רע הוא כו'. כמו שאמר באבימלך גם אנכי ידעתי כי בתם לבבך עשית זאת ואחשוך גם אנכי מחטא לי כו'⁸⁸ ע"כ לא נתתיך לנגוע אליה וכה"ג) אך הענין הוא דשניהם אמת דהבחירה ניתן לאדם דוקא. וכמאמר הכל בידי שמים חוץ מ"ש. והרי אמר צדיק ורשע לא קאמר⁸⁹ דגם שגזור ואומר יהא חכם או טפש עשיר או עני גבור או חלש אבל שיהיה צדיק או רשע לא קאמר. לפי שאין זה בידי שמים רק ביד האדם דוקא כנ"ל. וע"כ יש שכר ועונש לצדיק ורשע כפי מעשיהם דוקא. וגם זה אמת דנורא עלילה כו' שעוזרים מלמעלה לטו"ר כנ"ל:

(יא) ויובן זה בהקדם תחלה ענין התירוץ האמיתי לפי"ד הקבלה על קושיית הפלסופים בענין הידיעה ובחירה⁹⁰. שמאחר שלפניו ית' נגלה במה שיעשה האדם טוב או רע בידיעה שיודע את הכל. כמ"ש היוצר יחד לבם⁹¹ המבין אל כל מעשיהם. וכן כי עיניך פקוחות⁹² על כל דרכי בני"א כו'. א"כ ודאי שהבחירה דאדם בא אח"כ⁹³ בהכרח שלא בכח עצמו. כי כבר הוכן דרכיו לטו"ר מלמעלה. והרי הוא כמוכרח בדבר שא"א שילך בדרך אחר. ולמה יענש על הרע או יקבל שכר בעבור הטוב. כידוע תוכן קושייתם זו למעיין בדבריהם כו'. אך הנה התירוץ אמיתי לקושייתם הוא לפי שבאמת הפילסופים שגו ברואה כי הם לשיטתם הולכים ע"פ שכל וסברא האנושי. לדמות ידיעה העליונה האלקית כמו ידיעת האדם שיודע במחשבתו. שזהו ידיעה הבאה במורגש. שיודע ומרגיש הדבר כמו שיודע א"ע ממש (שנק' או"פ שבא במורגש בכלי כידוע) וכמ"ש ברמב"ם שבידיעת עצמו⁹⁴ יודע את הכל כו'. שהן מדמין השתלשלות הבריאה בע"ג. להבורא⁹⁵ ית' שהוא בלתי בע"ג. שבא בדרך שפע דעו"ע. שהעלול קרוב בערך ויחוס⁹⁶ אל העילה. וממנו נמשך ממש כו'. והוא מטעם שאין לך דבר חוץ ממנו עד שיהיה ידיעה זו בידיעה שחוץ ממנו כו'. אבל באמת הרי ידוע שאין ערך כלל לנברא⁹⁷ מחודש מאין ליש בבחי' גבול. לגבי

ן

פרשה דברים

ספרי דברים

פיסקא ב

גירסת הגר"א

ב אחד עשר יום מחורב דרי הר שער
 עד קדש ברנע. ב"א יום הלכו
 מחורב לקברות התאוה ומקה"ת לחצרות
 ומחצרות למדבר פארן אלו זכו ישראל
 ל"א יום היו נכנסים לארץ אלא מתוך
 שקלקלו מעשיהם גילגל המקום עליהם
 מ' שנה שנה במספר הימים אשר תרתם
 את הארץ ארבעים יום יום לשנה יום
 לשנה. ר' יהודה אומר וכי ב"א יום
 הלכו והלא לא הלכו אלא ג' ימים
 שנה ויסעו מהר ה' דרך ג' ימים
 אלא ב' ימים הלכו ישראל מהלך י"א
 יום אלו זכו ישראל לג' ימים היו נכנסים
 לארץ שנה וארון ברית ה' נוסע לפניהם
 דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה
 ואין מנוחה אלא ארץ ישראל שנה
 כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל
 הנחלה אשר ה' אלהיך נתן לך. אמרו
 לו וכי מהלך י"א יום הוא והלא מהלך
 מ' יום הוא כמו שנה באליהו ויקס
 ויאכל וישתה וילך בכוח האכילה והיא
 ארבעים יום וארבעים לילה אחרי שאי
 אפשר חזור לענין ראשון. ר' בנאה אומר
 אלו זכו ישראל ליום אחד היו נכנסים
 לארץ שנאמר היום אתם יוצאים בחודש
 האביב והיה כי יביא ה' אלהיך אל ארץ
 המבצעי מיד. אבא יוסי בן חנן אומר
 משום אבא כהן בדלא אלו זכו ישראל
 כיון שעלו פרסות רגליהם מן הים
 היו נכנסים לארץ שנה עלה רש כאשר
 דבר ה' אלהי אבותיך לך: ויהי בארבעים

אחד עשר יום מחורב דרך הר שער עד קדש ברנע. וכי מהלך י"א
 יום לקברו התאוה ומקברות התאוה לחצרות והרי אינו אלא
 מהלך שלשה ימים שנאמר (צמדכ י) ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים רבי
 יהודה אומר וכי לשלשה ימים הלכו ישראל מהלך י"א מסעות והלא אינו
 מהלך אלא מ' יום כענין שנא' באליהו (מ"א יט) ויקם ויאכל וישתה וילך
 בכוח האכיל' ההיא מ' יום ומ' לילה אחר שאמר אי אפשר חזור לך לענין
 הראשון ד"א י"א יום מחורב אלו זכו ישראל ל"א יום היו נכנסים לארץ
 אלא מתוך שקלקלו מעשיהם גילגל המקום עליהם מ' שנה שנאמר (צמדכ
 יד) במספר הימים אשר תרתם את הארץ מ' יום יום לשנה יום לשנה. ר'
 יהודה אומר אלו זכו ישראל לג' ימים היו נכנסים לארץ שנה (שס י)
 וארון ברית ה' נוסע לפניהם דרך ג' ימים לתור להם מנוחה ואין מנוחה
 אלא ארץ ישראל שנה (דברים יג) כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל
 הנחלה אשר ה' אלהיך נתן לך. ר' בנאה אומר אלו זכו ישראל ליום אחד
 היו נכנסים לארץ שנה (שמות יג) היום אתם יוצאי בחודש האביב והיה
 כי יביא ה' אלהי אל ארץ הכנעני מיד. אבא יוסי בן חנן אומר משום אבא כהן
 בדלא אלו זכו ישראל כיון שעלו פרסות רגליהם מן הים היו נכנסים לארץ
 שנה (דברים ט) עלה רש כאשר דבר אלהי אבותיך לך: ויהי בארבעים שנה
 בעשתי עשר חודש באחד לחודש דבר משה אל כל ישראל. מלמד שהשנה י"ב

חודש

שנה בעשתי עשר חודש באחד לחודש דבר משה אל בני ישראל. מה בא זה ללמדנו אם ללמד שהשנה י"א
 חודש

עמק הנצי"ב

אז בקדש ברנע, מכ"מ אמר להם שיעלו עתה כאשר דבר
 ה' מאז לעלות ולירש, והי' מתן תורה בא"י. חלל מפני שהמרו
 על הים, ולא זיכרו נפשותיהם על הים כיד ה' בעוצה עליהם
 בגלוי שכינה, והולכנו להשחכות עוד מעט צמדכ. וזהו
 כוונת מ"ר שלח פי י"ז, וזמנתי כל עמתי, מתחלה וארד
 להנילו מיד מזרים, ואחס לא עשיתם כן באחס לים ומיד
 קלקלתם את העמל שני וימרו על ים צים סוף. ואינו מבואר
 מזה קלקול עמל ה' צוה. חלל מבואר כמש"כ, דכתיב וארד
 וגוי ולהעלותו מן הארץ הכיח אל ארץ וגוי, משמע תיכף.
 חלל קלקלו צמרים על ים סוף: מלמד שהשנה י"ב חודש.
 פי' כדמסיק ר' בנאה. חלל לא יכולתי לפרש מזה הכוכחה,
 אם לא שנאמר שזו אין סברה שאמר משכ כל הכוכחה, גם
 הצדיל ערי מקלט אח"כ צמחשכ ימים מר"ח עד ז' צו. ועל
 י"ג חודש לא הולכנו ללמוד דלת, דל"כ יהי שנת הלצנה
 יותר משנת החמה, ח"כ האריך נפרש שמור את חודש האביב
 שיבא אביב צמנו, ומזה למדנו לעיבור, ה' ח"א שלח יהי
 צמנו אביב. ולא הולכנו חלל דילמא י"א חודש, ויהי כל
 חודש ע"כ ל"ג יום. ולית לן להא דר' יחזק צמחשכ ריש
 פי' צל, שכוונה על כיצ"ז דל"כ כזר הלצנה צמחשכ ריש
 ואין זה חודש. ות"ק ג"כ פליג התס. וזהו תשרי כשחל
 צלד"ן

אלא מהלך ג' ימים בר. חלרות הוא סמוך לקדש ברנע,
 דכתיב ויסעו מחלרות ויצאו
 מדבר פארן, ושם שלחו מרגלים. וכתיב ונצח עד קדש ברנע
 והמר חליכס וגר. ומפרש ויסעו מהר ה' ג' ימים, לא שחי
 כמכע צמטס ח' ג' ימים, חלל שחי סמוך לא"י מהלך
 ג' ימים. דקדש ברנע סמוך לא"י, ואלו לא חטאו היו נכנסים
 אז משכ, כאשר אמר עלו ורשו את הארץ. והנה לא תירן עד
 להלן. ור' יהודה מפרש אחד עשר יום, אחד עשר מסעות,
 דכתיב מכע מהלך יום. וכי מהר סוני עד ח"י מהלך י"א
 מסעות חלו לא חטאו, ושיעור ההילוך בין הכל ארבעים יום.
 ח"כ מקשה מהי הוא דכתיב דרך ג"י. וחזר הספרי לתרן
 ואמר, מהר שהמר ח"א חזור לך לענין הראשון לתרן קושיותיך.
 ומתרן התיק, י"א יום מחורב כו, פי' מפרש שחי צמחשכ
 שיתעכבו צקדש ברנע עד י"א צמ"כ עם ההילוך ג' ימים,
 ואח"כ היו נכנסים לארץ. ור"י מתרן לפי דרכו, ש"י"א מחורב
 כיינו שחי י"א מסעות, וצ"כ"ז היו נכנסים בג' ימים לארץ
 חלו לא חטאו: כענין שנא' באלי. שהלך מקצה המדבר עד
 כר חורב מ' יום ומ' לילה: ר' בנאה א' בר מיד. הוא כהספרי
 להלן פי' תבא חין והי' חלל מיד: שנא' עלה רש כו. מדכתיב
 עלה רש משמע שהיו רחיים בעלותם מים, האף שכבר היו

שמבטלת את הענין מעיקרו, כמו "חכם (ש)עוקר את הנדר מעיקרו"⁵⁷, וכמעלת תשובה שלימה שמבטלת את הזדנוות מעיקרו, באופן שנעשים מלכתחילה זכיות⁵⁹.

ד"ר יערי"ץ ממשיכים גם את הגאולה העתידה לכוא באופן כזה — שיאמרו "אורך הוי' כי אנפח ביי"⁵⁸, היינו, שיראו שבאמת לא ה'י זה ענין של "אנפח", כי אם ענין שצריך להודות עליו ("אורך"), אלא שעד עתה ה'י זה באופן של חסדים המכוסים, ולעת"ל יה'י הגילוי "כצאת השמש בגבורתו"⁵⁹, שיומשך "לאהבהו ולשומרי מצוותיו"⁶⁰, כביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

האדם: כשביל ירידת הנשמה למטה⁴⁹ יש צורך בהצלם וסילוק האור לגמרי⁵⁰, כדוגמת שינה⁵¹ — "כאן ישנונו"; וכזה צ"ל מעורב גם כוונת הגילוי, לקרר את גבורות הצמצום — "כאן חוקרנו"; וכשביל בחירה חפשית יש צורך שרדי' לנה"כ גם שכל — "כאן חששת את ראשך" (ולכן: "ישנונו" ו"חוקרנו" — בלשון רבים, ששייך גם אצל המלך, משא"כ "חששת את ראשך" — בלשון יחיד, מצד נה"כ). ומסיים "וכי", שגם המשך הירידה שלאח"י הוא חלק מהמסעות שהמלך⁵² "הולכך לרכאותו" — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס⁵² בלקו"ש ח"י"ח ע' 390 ואילך.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

ויש להוסיף, שבחכמת "וכי" נכלל גם שמחברד האמת — שיהודי מלכתחילה לא חטא, כי "יצרו (הרע) הוא שאנסו"⁵³, ובאמת אין זה "יצרו", אלא זוהי פעולת הקב"ה שברא היצור,⁵⁴

וכמכובא בארוכה כדדושים שבהם מכבאר ענין הקניגיא דלעת"ל⁵⁴ (ובקצרה בלקו"ת⁵⁵), שלעת"ל ראו שכל העבודה עתה אינה אלא כמשל המלך שמעמיד ארי ונמר שילחמו זבי"ז, ומסכב הדברים באיזה אופן תהי' המלחמה כו', ודוגמתו כנמשל, שהיהודי אינו אשם, ומצד עצמו אינו עושה עכירה כלל — אם הקב"ה לא ה'י "מושך את החוטים" הלך ושוב... כך, שזוהי אשמתו של הקב"ה; אלא, שעלה ברצונו שיהי' ענין הקניגיא — כאילו יש מלחמה, וכאילו יהודי נכשל ח"ו, ואח"כ עושה תשובה מצד עצמו (כלומר: התשובה שיהודי עושה היא מצד עצמותו, ואילו מה שנכשל ח"ו, הרי זה רק כגלל רצונו של הקב"ה) — והרי הקב"ה מתחרט על כריאת היצור⁵⁶, והחרטה היא באופן

49) מאגריא דמה — בחי "סתורה היא", המשכת קי קצר, שמהו יכולה להתחיל אח"כ ועד לבחי' שלמעלה גם מ"סתורה היא", ומשם צ"ל הירידה ד"בראת" וכי', עד לבירא עמקתא — לעולם שרובו רע, ולכן הוא עולם הקלפות, שהשיש גוברים בו (כמובא בברית האדם, פ"ו, פ"ד), ושם צריכה להיות פדא אדם יולד" (אוב יא, יב), ו"לפתח חטאת רובי" (בראשית ד, ז).

50) כמו צמצום הראשון, שהוא באופן של סילוק לגמרי, ורק לאחר"י ה'י אפ"ל (56) ראה סוכה נב, ב.

51) רמב"ם הל' גירושין פ"ב, ע"ב. (52) בשילוב שיחת ש"פ מטו"מ תג"ל, ר"ה באהי לגי תשל"א.

53) נמסן בלקו"ש שכפנים הערה 45.

54) ר"פ שמיני.

55) ראה סוכה נב, ב.

59) ס' שופטים ה, לא. וראה תניא פ"ג.

60) ואתחנן ז, ט.

57) כתובות ער, ריש ע"ב.

58) ישעי"ב, א.